

KULTÚRA

ROČNÍK X. – č. 10

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

16. MÁJA 2007

Vydáva Factum bonum, s. r. o. • Šéfredaktor Teodor Križka • Redakcia: Sološnická 41, 841 05 Bratislava, Tel./fax: 654 12 388 • e-mail: redakcia@kultura-fb.sk • Cena 29 Sk

Procesy, ktorými sa osobnosť stáva axiómou politiky, zahŕňajú aj vývoj, v ktorom sa človek stáva subjektom práva. Nepochybne aj kresťanstvo v kontexte politiky k tomu prispelo. Preto nie je také jednoznačne akceptovať požiadavku, ktorá sa objavila na niektorých billboardoch v Bratislave, že kresťanstvo do názvu politickej strany nepatrí. Vhodné je pripomenúť, že kresťanská demokracia, ak berieme do úvahy aj názov, má v európskych podmienkach vyše storočnú históriu a istú tradíciu.

Názov kresťanská demokracia je spojený s menom talianskeho ekonóma G. Toniola, súčasníka pápeža Leva XIII. ktorého záujem o sociálne otázky viedol k viacerým zverejneným stanoviskám, najmä však v encyklike Rerum novarum, o robotníckej otázke a kapitalizme z prelomu devätnásteho a dvadsiateho storočia.

Označenie kresťanská demokracia zastrešovalo v čase jej vzniku iniciatívy smerujúce k zlepšeniu postavenia robotníctva, iniciatívami ostatných spoločenských tried. Iniciatíva kresťanskou demokraciou reagovala tiež

STANISLAV HVOZDÍK

na vynárajúci sa komunizmus, ktorý bol identifikovaný ako nebezpečenstvo. Teda jedným z podnetov na vznik kresťanskej demokracie bolo monitorovanie každodenných životných situácií ľudí, najmä tých vrstiev obyvateľstva, ktorým sa nedostávalo príležitostí a boli vykorisťovaní. Liberalizmus v tých časoch síce deklaroval rovnosť ľudí pri štarte, čo sa chápalo ako vylúčenie privilegovanosti už pri narodení, ale nestaral sa o reálnu dostupnosť príležitostí. Človek ako subjekt práva nebol vnímaný celistvo. Treba povedať, že táto iniciatíva kresťanskej demokracie až do obdobia po prvej svetovej vojne nemala mat' podobu politickej strany. Pápež sa obával, že by to mohlo rozdeliť katolíkov. Ale pôsobenie tejto iniciatívy malo spoločenské a tým aj politické súvislosti. Nakoniec potreba vývoja a reforiem, ale nie radikálnymi revolúciami, bola jedným z dôvodov, že kresťanská demokracia sa stáva politickým subjektom. Niekedy má v názve slovo kresťanská a inokedy nie.

Kresťanskú demokraciu G. Toniola charakterizoval ako spoločenský poriadok, v ktorom všetky sily spoločenské, ekonomické, právne v plnosti svojho hierarchického rozvoja spolupracujú na spoločnom dobre, aby sa v konečnom dôsledku zlepšil osud tried v najhoršom postavení. Pápež v encyklike Graves de communi píše, že pojem kresťanská demokracia možno užívať iba v súvislosti s dobročinnými akciami katolíkov v prospech ľudu. Čo nevyučovalo spoluprácu s inými kresťanskými konfesiami.

Okrem poznávania každodennej životnej situácie ľudí sa sociálne encykliky postupne stávajú ďalším zdrojom konceptualizácie kresťanskej demokracie. Osobitne postavenie má encyklika Pia XI. Quadregesimo Anno, ktorá odmieta povinnosť štátu pomáhať tam, kde nižšie celky, na ktoré sa cez subsidiaritu deleguje právomoc, nestačia. Rozpracováva sa myšlienka korporacionalizmu aj ako spôsobu eliminovania triedneho boja. Ďalej

Bojná, Plaketa, predná strana, pozlátená meď

...bez pravdy?

ako požiadavka spájať kapitál, prácu a talent. Teda nielen kapitál ako možnosť pre to známe "carpe diem", ako to vidíme niekedy aj dnes. Bola tu uznaná aj regulatívna funkcia štátu, ktorý nie je chápaný ako dozorca, ale ako koordinátor. To prispievalo k novým nárokom pri chápaní človeka ako subjektu práva. Prvýkrát v desiatich Božích prikázaniach. Zdrojom práva nie je štát, ale aj nároky ľudskej osoby a potreba chrániť a rozvíjať sociálne útvary, v rámci ktorých sa rozvíja, a to rodina, pracovisko, vlasť, národ, región, domovina. A to bolo v čase, keď sa vynáralo nebezpečie fašizmu, ktorý štát chápal práve ako dozorcú, totalitárne. Štát ako zdroj všetkého práva. Človek sa stával v totalitnom štáte iba objektom právnych úprav, ktoré ho postupne degradovali. Aktuálnosť sociálnej otázky potvrdzuje aj v novšej dobe encyklika Jána Pavla II. Centesimus Annus.

Tretím zdrojom kresťanskej demokracie je filozofia personalizmu. Personalizmus rozlišuje medzi individuom a osobou. Individuum je povinné spoločnosti, ale spoločnosť má vážne záväzky voči nároku ľudskej osoby. Preto sú príklady z histórie kresťanskej demokracie, ktorá odmieta reagovala nielen na extrémny zľava politického spektra, napríklad na komunizmus, ktorý ignoroval osobu, ale aj na extrémny v pravom spektre, napríklad v čase po prvej svetovej vojne De Gasperi od-

mietol spoluprácu s pravicom, ktorá mala povest' záruk proti hrozbe komunizmu, pretože odhadol už v začiatkoch, že vynárajúca sa osoba Mussoliniho nepovedie k dobrému vývoju. Našiel dokonca isté podoby spoločných postupov s ľavicou. Pozdejšie v medzivojnovom období vytvorili blok aj s inými pravicovými stranami proti fašizmu.

V genéze vzniku kresťanskej demokracie je možné nájsť stopy konfliktu medzi Cirkvou a štátom, ktorého správanie polarizovalo medzi liberalizmom a demokraciou. Liberalizmus, hlavne kontinentálny, zdôrazňoval rovnosť pri narodení, ako depozit práv individua. Demokracia usilovala o spoločenské zabezpečenie rovnosti v práve do dobrého života pre väčšinu, ktorá vyvíjala tlak, aby mala vplyv, napríklad zápasom o volebné právo. K tomuto vývoju prispievala aj kresťanská demokracia so svojimi iniciatívami. Napríklad o zákaz práce detí, limitovaný pracovný čas, dostupnosť vzdelania a ďalšie požiadavky. Teda nielen deklarovaná rovnosť, ale skutočnej rovnosti príležitostiam.

Genéza tohto konfliktu siaha do obdobia Veľkej francúzskej revolúcie, kedy zvíťazil tretí stav meštianstvo, najsamprv drobná buržoázia a neskôr spoločnosť polarizovali negatívne zbohatlíci, ktorí sa obohatili cirkevnými majetkami a majetkami emigrantov.

(Pokračovanie na 3. strane)

Najskôr mi prichodí ospravedniť sa tým, ktorých som sklamal germanizmom v názve môjho príhovoru z predchádzajúceho čísla. Nechcem sa nijako vyvíňovať, ale nazaj mi slovíčko „čie“ pripadlo v danom prípade akési „mäkké“ na to rozhorčenie, s akým som písal ono nespisovné „koho“.

Ak vo mne emócie opäť nezvíťazia, nabudúce si už dám pozor. Ale písať s úplne chladnou hlavou je pre básnika takmer neuskutočniteľné. Žiaľ, ani tentoraz nepíšem tento stĺpček ľahostajný k udalosti, ktorú považujem za príznakovú, aj keď sa na prvý pohľad javí ojedinelá. S pobúrením som si prečítal článok čudáckeho autora v ľavicovom časopise Slovo, ktorý sa z neznámych príčin ostýchal husákovského názvu Nové slovo, a tak sa pokúša klamať telom, používajúc názov časopisu slovenských gréckokatolíkov.

Mladý básnik, autor spomínaného pamfletu, sa v záchvate žiarlivosti pustil do vari najväčšieho básnika súčasnosti Milana Rúfusa. Vyčíta mu údajnú mediálnu popularitu, hľadá mu na hlave „tri vlasy deda Vševeda“, ba pokúša sa mu pripísať náboženskú nevedomosť.

Čas osamelých?

TEODOR KRIŽKA

No, stálo by to za úsmev, keby to bola obyčajná nevedomosť. Ale článok je viac arogantný a zlomyseľný ako vecný. Jeho cieľom zjavne nie je generálne sa vyrovnáť s fundamentom menom Milan Rúfus. Autor nemá na to, aby svojou vlastnou tvorbou dokázal, že je hodný nosiť Rúfusovi aktovku, a tak sa pokúsil znížiť jeho vážnosť.

No, na Slovensku je už naozaj možné všetko. Presvedčil som sa o tom sám na vlastnej koži, keď poniektorí kritici, ktorí vyznávali „estetiku zažívacieho traktu“, už v osemdesiatych rokoch bohorovne určovali Rúfusovi právo na dožitie, no mojej tvorbe nepriznávali ani právo na miesto pod slnkom. Keď som sa ranený obrátil na Milana Rúfusa, básnik mi vtedy okrem iného povedal: „Toto je doba osamelých...“ Nebohy Vincent Šikula mi zasa povedal, že dobro sa spájať nevie, spája sa iba zlo, lebo je také slabé... A medzitým sa mi tí podivní čudáci, ktorí sa hrajú na predátorov, vyhrážali, že ma zničia – ak nie písaním, tak dokonca mlčaním. A tak som sa zmieril s faktom, že sa musím ubrániť najmä svojou prácou a že práve ona, práca, je najväčší dar a odmena.

Všetko sa dá, i Milan Rúfus nie je nekritizovateľný a sám by zaiste ani nekritizovateľný byť nechcel. Veď celá jeho tvorba je hľadáním zmyslu ľudského údela a v tomto hľadaní bol náročný, ako ho poznám, predovšetkým sám na seba. Zaiste by ani nestál o moju obranu. Naostatok ani ju nepotrebuje. Už dávno je svedomím času, v ktorom žijeme. Kto mu rozumie, kto však najmä rozumie tomu, čomu sa dal do služieb, je prsto vďačný, že mohol byť jeho súčasníkom. I ja som túto vďačnosť vyjadril v básni minulý rok. No pretože viem, o čo pochybovačom nad Rúfusovým génom ide, nemôžem mlčať. Aj preto, že sa neviem zmieriť s faktom, že by táto doba mala byť ozaj dobou osamelých.

www.kultura-fb.sk

Vyhlásenie a výzva

Slobodnej rady slovenského národa – obnovenej SNR,
pri príležitosti 3. výročia vzniku

Najvýznamnejšou, kľúčovou a určujúcou hodnotou nášho národného dedičstva je autentická slovenská kultúra. Práve ona je podstatou našej národnej individuality. Ak sa však budeme k nej správať tak, ako sa správajú kompetentní – naposledy pri tzv. slávnostnom otvorení nového SND – tak pridáme aj o to posledné, čo nám ako hodnota ešte ostáva a čo tvorí klenot našej excelentnej národnej a štátnej reprezentácie – schopný čestne a úspešne obstať v akejkoľvek svetovej konkurencii!

Vzťah k slovenskej kultúre sme vyjadrili v dokumente „Kultúra ako chlieb náš každodenný“, ktorý sme – s dôverou a nádejou – osobne odovzdali generálnemu riaditeľovi STV, dali na vedomie členom Vlády SR a zverejnili.

Uvedomujeme si, že sústavné materiálne ožobročovanie slovenského národa (napr. aj zadlžovaním štátu) – našim neprajníkom (aj domácim!) nestačí, preto sa uchýľujeme k útoku na najcitlivejšiu časť nášho národného života – na autentickú slovenskú tvorbu, aby jej hodnoty nielen ponížili, ale prostredníctvom zatajovania jej kvalít postupne zlikvidovali aj celú slovenskú kultúru ako náš najvýznamnejší vklad do svetovej pokladnice hodnôt ľudstva. Konanie sa takýmito nízkymi a podlými úmyslami – nech sa uskutočňuje na akomkoľvek poste a úrovni – nemožno v žiadnom prípade tolerovať, naopak – treba ho čo najprísnejšie trestať a neodkladne odstrániť z nášho verejného života!

Nezodpovedné konanie štátnych úradníkov a ich ľahostajnosť či dešpekt voči hodnotám, ktoré sme ako národ vytvorili, sú základom väčšiny príčin vedúcich k pocitu odcudzenia, bezvýhodiskovosti až apatie čoraz väčšej časti našej spoločnosti. Tento jav v súčasnosti spôsobuje – v našich dejinách dosiaľ najväčší! – exodus slovenskej inteligencie, ktorá je – ako tvorivá elita spoločnosti – najviac zodpovedná za budúcnosť nášho národa.

V nadväznosti na naše dokumenty, ktoré sme doručili príslušným kompetentným osobám a inštitúciám, ako aj v nadväznosti na naše osobné rokovania s nimi

ODPORÚČAME

- zriadiť pri Úrade vlády aj Ministerstve

kultúry SR Radu osobností ako vrcholný poradný orgán vyjadrujúci sa k všetkým závažným otázkam a procesom v našej spoločnosti. Aby nedochádzalo k ďalším nedopatreniam, ale aj k vážnym a nenapraviteľným chybám, ktoré poškodzujú dobré meno nášho národa a štátu či našej kultúry,

ŽIADAME

– neodkladne odvolať zo štátnych funkcií všetkých, ktorí sa podieľali na projekte, organizácii a realizácii tzv. slávnostného otvorenia nového SND – za neschopnosť pochopiť jedinečnosť a neopakovateľnosť príležitosti prezentovať pred kultúrnou verejnosťou skvosty pôvodnej slovenskej hudobnej tvorby, za ignorovanie kľúčových osobností slovenskej kultúry v pozývacom protokole a za celkovo nezvládnuté, slovenskú kultúru ponižujúce otvorenie nového SND, ktoré možno označiť iba ako – národná urážka!

– v záujme nášho národa a štátu menovať na čelo slovenských reprezentatívnych inštitúcií iba skutočné osobnosti ako odborné autority či mimoriadne talenty, ktoré sa

osvedčili svojim nespochybniteľne kladným vzťahom k hodnotám slovenského národného dedičstva a ktoré dokážu zvládnuť aj tie najnáročnejšie úlohy.

Spolu s kultúrnou verejnosťou očakávame, že minister kultúry dodrží svoje slová „... ak divadelná scéna nesie prívlastok národná, musí to mať prirodzene odraz aj v jej repertoári, ktorého pilierom by mala byť pôvodná slovenská dramatická tvorba“ a proti tým svojim podriadeným, ktorí to nerešpektujú – vyvodí príslušné dôsledky.

Vzhľadom na súčasný stav v našej kultúre, vedomí si povinnosti inteligencie ako iniciátora spoločenských pohybov a presvedčení o naliehavosti a nevyhnutnosti aktívnych občianskych postojov pri skultúrňovaní našej demokratickej spoločnosti

VYZÝVAME

celú slovenskú kultúrnu verejnosť, aby zjednotila svoje úsilie – chrániť a rozvíjať hodnoty nášho národného dedičstva a aby nedopustila ich ponižovanie ani zanedbávanie a vytlačenie pôvodnej slovenskej kultúry na okraj záujmu našej spoločnosti!

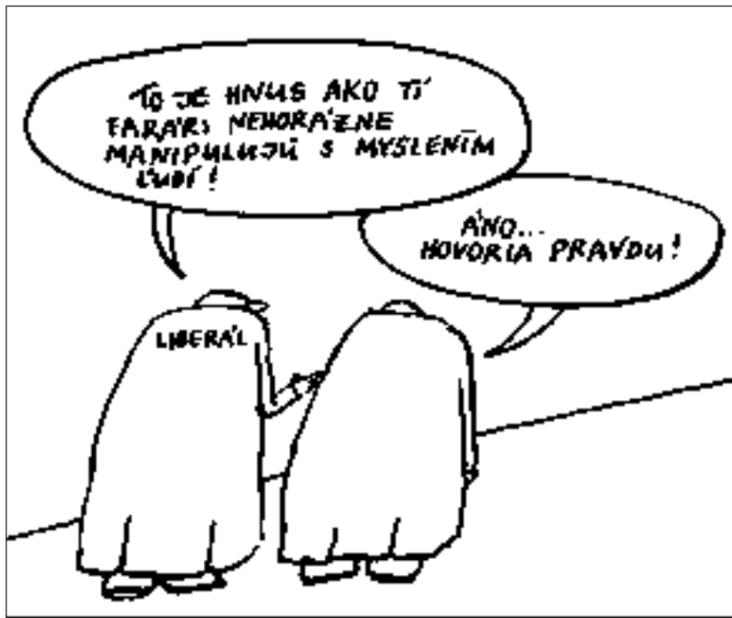
JÚLIUS BINDER,

EVA KRISTÍNOVÁ,

LADISLAV ŤAŽKÝ

VILIAM HORNÁČEK

Devín 28. 4. 2007

Kresba: Andrej Mišanek

Apel na svedomie Európy!

Výzva európskym národom

... počnúc križiackymi výpravami, pokračujúc koloniálnymi expanziami, imperiálnymi vojnami a spôsobením dvoch najväčších vojnových katastrof v dejinách ľudstva ... zakončila Európa 20. storočie – vojnovou agresiou proti Juhoslávii, ktorú po „dikťate z Rambouillet“ členské štáty NATO uskutočnili bez vypovedania vojny vedenej predovšetkým proti bezbranným občanom a civilným cieľom...

Všetky, najmä však v 20. storočí vedené vojnové konflikty, vyčerpali európske národy natoľko, že – Európa prišla o svoje dominantné postavenie vo svete. Vzhľadom na obrovské materiálne škody, nenahraditeľné ľudské straty, ale najmä nezoizierne škody morálne, sa vlastným konaním dostala Európa nielen na pranie dejín, ale pre stratu pozitívnej životnej motivácie a správnej orientácie svojho vývoja sa dostala až na pokraj vymierania a zániku.

Táto bilancia je výsledkom chybných a zlých rozhodnutí, ktoré spôsobila najmä zvrátená morálka totalitných režimov ako priamy následok pohrdania overenými kultúrnymi hodnotami európskej civilizácie postavenými na humanistickej etike, kresťanských zásadách a demokratických princípoch. Dnes v rozklade týchto hodnôt pokračuje individualistický liberálny konzumizmus...

Pohrdanie vlastnou kultúrnou podstatou – zakódovanou v hodnotovom systéme a jeho hierarchii – sa dosiaľ vypomstilo každej civilizácii, ktorá sa tohto „zločinu proti sebe“ dopustila!

Každý úpadok sa vždy začína rozporom medzi vyhláseniami a skutkami. Kázanie o mieri a rozpúšťanie agresívnych vojen je nielen príkladom politického farizejstva, ale aj dôkazom neschopnosti kráčať po vytýčenej ceste a nechoty dodržiavať vyhlasované zásady či plniť sľuby, dohody a záväzky. Pritom strata dôveryhodnosti je rozhodujúcim kritériom kvality akéhokoľvek partnerstva a spolupráce...

Každý úpadok sa vždy začína aj ľahostajnosťou a neplnením si povinností elit, ktoré nesú najväčšiu zodpovednosť za celú spoločnosť.

Patríme k tým, ktorým nie je osud nášho národa, Európy a sveta či celého ľudstva... ľahostajný a poučení dejinami, ktoré dokazujú, že násilie vždy plodilo iba násilie – vyzývame spoločnosť národov Európy, aby sa vrátila k hodnotám, ktoré Európu vynieslo na čelo svetového vývoja a aby presadzovali svoje záujmy vo svete výhradne mierovými prostriedkami – s vnímkou obrany vlastného územia!

Aktuálnym a naliehavým príkladom vytvárania negatívnych, a pre vzťahy európskych národov nežiaducich a aj krajne nebezpečných precedensov – priam kopírujúcich „mnichovský diktát či

viedenskú arbitráž“ aj s ich následkami – je aj súčasný mocenský tlak na Srbskú republiku s cieľom zlikvidovať jej suverenitu a štátnu integritu.

Ako dôkaz o tom, že – na rozdiel od napr.

Maďarskej republiky, ktorá dlhodobým a násilným asimilačným tlakom fakticky už takmer úplne zlikvidovala na jej území žijúce národnostné menšiny – Srbská republika dodržiava medzinárodné dokumenty, je aj slovenská národnostná menšina, ktorá má v Srbskej republike nielen svoje slovenské školy a inštitúcie, slovenské vysielanie v elektronických médiách, ale vďaka podmienkam umožňujúcim jej slobodný všestranný rozvoj, sa stala obdivovaným unikátom preslávaným vo svete ako „kovačická maliarska škola“. Diela umelcov tejto školy dokazujú spokojnosť a prezentujú pozitívne hodnoty tvoriace ľudskej práce ako odraz svojho skutočného života v srbskej spoločnosti.

Ak sa niektorí predstavitelia Srbska dopustili činov, ktoré nie sú v súlade s medzinárodným právom, nemožno za to súdiť a trestať – podľa, celým civilizovaným svetom už dávno odmietnutého, princípu kolektívnej viny!

Srbský národ už obetoval dosť svojich synov a dcér pri obrane európskej kresťanskej civilizácie, ktorej posvätným pamätníkom je práve Kosovo a Metohija ako kolíska srbskej štátnosti a hrádza, ktorá stáročia chránila najmä západnú Európu a umožnila jej pokojný materiálny a duchovný rozvoj.

Preto z úcty k tým, ktorí – vedení srbským kniežaťom Lazarom na Kosovom poli položili svoje životy pri obrane európskej civilizácie, ktorí padli v najväčšom európskom povstaní proti fašizmu a nacizmu počas 2. svetovej vojny, ktorí boli zabití v nevypovedanej a proti bezbranným obetiam a civilným cieľom vedenej leteckej agresii proti Juhoslávii – najmä však v záujme mieru a ľudskej dôstojnej priateľskej a partnerskej spolupráce v zmysle medzinárodných dokumentov a zásad medzinárodného práva

ŽIADAME

pre Srbskú republiku rovnaké právo – zvrchovane rozhodovať o svojich veciach a vzťahoch ako aj o integrite svojho štátu a jeho územnej celistvosti – tak, ako to robia všetky slobodné národy a suverénne štáty sveta.

V demokratických mierových podmienkach je prirodzenou povinnosťou súčasnej Európy – zabezpečiť všetkým jej národom rovnaké práva na slobodný a dôstojný život!

JÚLIUS BINDER,

EVA KRISTÍNOVÁ,

LADISLAV ŤAŽKÝ

VILIAM HORNÁČEK

Devín 28. 4. 2007

Slovenský historický ústav Matice slovenskej a Historický odbor Matice slovenskej

si vás dovoľujú pozvať na vedeckú konferenciu
k 100. výročiu založenia Slovenskej ligy v Amerike

ZA TÚ NAŠU SLOVENČINU (Slovenská liga v Amerike 1907 – 2007)

ktorá sa uskutoční v dňoch 14. – 15. mája 2007
v konferenčných priestoroch Správy účelových zariadení
Ministerstva zahraničných vecí SR na Drotárskej ceste 46 v Bratislave

PROGRAM:

14. mája 2007 (pondelok)

8, 30 – 9, 00 Prezentácia

9, 00 – 9, 30 Otvorenie konferencie, príhovory hostí
(Daniel Tanzone, Jozef Markuš, Eudovít Pavlo, Ján A. Holý)

9, 30 – 9, 45 Úvodné slovo

9, 50 – 11, 00

Ladislav Tajták (Prešovská univerzita, Prešov)

Americkí Slováci a slovenské národné hnutie do zániku monarchie

Milan Podrimavský (Historický ústav SAV, Bratislava)

Hnutie „Za tú našu slovenčinu“ (1905 – 1914) a Slovenská liga v Amerike

Marta Dobrotková (Trnavská univerzita, Trnava)

Založenie Slovenskej ligy v Amerike

a jej činnosť do vypuknutia prvej svetovej vojny

11, 00 – 11, 20 Prestávka

11, 20 – 12, 00

Michal Otčenáš (Katólicka univerzita, Ružomberok)

Ohlas činnosti Slovenskej ligy v Amerike

na stránkach slovenskej tlač 1907 – 1918

Július Valach (Štátny archív, Banská Bystrica)

Vplyv vysťahovalectva na slovenský národný život v Uhorsku

(Na základe archívnych dokumentov úradov)

12, 00 – 12, 30 Diskusia

12, 30 – 13, 30 Obedňajšia prestávka

13, 30 – 14, 10

Jaroslav Vaculík (Masarykova univerzita, Brno)

Spolupráca českých a slovenských spolkov v USA v rokoch 1850 – 1938

Milan Š. Ďurica (Ústav dejín kresťanstva, Bratislava)

Slovenská liga v Amerike a vznik Česko-Slovenskej republiky

Marián Tkáč (Archív Národnej banky Slovenska, Bratislava)

Podnikateľské aktivity amerických Slovákov v USA a v Č-SR

František Vnuk (Slovenský historický ústav MS, Bratislava)

Slovenská liga v Amerike a zápas za Pittsburskú dohodu (1918 – 1938)

14, 10 – 14, 30 Prestávka

14, 30 – 15, 50

Milan Belej (Štátny archív Prešov)

Vysťahovalectvo zo Slovenska do USA v rokoch 1918 – 1938

Štefan Kucík (Historický ústav Katolíckej univerzity, Ružomberok)

Príspevok Slovenskej ligy v Amerike

k autonomistickému hnutiu na Slovensku v rokoch 1918 – 1938

Milan Katuninec (Trnavská univerzita, Trnava)

Spolok svätého Vojtecha a americkí Slováci

15, 50 – 16, 30 Diskusia

15. mája 2007 (utorok)

8, 30 – 9, 00 Prezentácia

9, 00 – 10, 20

Róbert Letz (Pedagogická fakulta Univerzity Komenského, Bratislava)

Slovenská liga v Amerike a Slovenská liga na Slovensku

Peter Zmatlo (Katólicka univerzita, Ružomberok)

Činnosť Slovenskej ligy v slovenských regiónoch v období prvej Č-SR

(príklad Spiša)

Natália Rolková (Národná rada Slovenskej republiky, Bratislava)

Slovenská liga v Amerike a Matica slovenská

10, 20 – 10, 35 Prestávka

10, 35 – 11, 30

Andrew F. Hudak, Jr. (Slovenský ústav v Clevelande)

Činnosť Slovenskej ligy v Amerike v období Druhej svetovej vojny

Beáta Blehová-Katrebová

(Institut für Osteuropäische Geschichte der Universität Wien)

Karol Sidor a Slovenská liga v Amerike (1939 – 1953)

Peter Mulík (Slovenský historický ústav MS, Bratislava)

Slovenská liga v Amerike a prvá Slovenská republika

11, 30 – 12, 00 Diskusia

12, 00 – 12, 45 Obedňajšia prestávka

12, 45 – 13, 45

Ján Bobák (Slovenský historický ústav MS, Bratislava)

Slovenská liga v Amerike

a slovenský politický exil v zápase za slovenskú štátnosť

Matej Medvecký – Jerguš Sivoš (Ústav pamäti národa, Bratislava)

Slovenská politická emigrácia v činnosti Štátnej bezpečnosti

Eubica Bartalská (Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí, Bratislava)

Vydavateľská, edičná, kultúrno-spoločenská a osvetová činnosť Slovenskej ligy

v Amerike v rokoch 1907 – 2007

13, 45 – 14, 15 Diskusia

Ako zvyčajne so záujmom som začal čítať váš úvodník v 6. čísle Týždňa z 5. februára 2007. Za vaše reálne a pozitívne hodnotenie Mons. Sokola a kardinála Korca ako aj ich kňazskej činnosti za komunizmu Vám patrí úprimná vďaka. Za vaše subjektívne posúdenie, ba dokonca odsúdenie ich pôsobenia po páde komunistickej totality vám ďakovať nemožno.

Váš záver vyznieva jednoznačne negatívne, ale hlavne neobjektívne, nepravdivo, a preto aj hrozne škodlivo, avšak nie pre nich dvoch, ale pre vás, milý pán Hrib. Pripravili ste nielen mne, ale určite viacerým vašim čitateľom, ktorí dobre poznajú činnosť oboch cirkevných predstaviteľov, sklamanie.

Váš inak majestátna postava, poznačená bojom za pravdu a spravodlivosť, sa zrazu scvrkla na postavičku zväčšenej kritika. Škoda, veľká škoda, že ste takto zhodnotili

či znehodnotili našich cirkevných hodnostárov na základe predsudkov a, žiaľ, i neznalosti dôležitých faktov.

Vážený pán Hrib, nerobíte si zbytočné starosti o oboch našich duchovných otcov, že v slobode už celých 17 rokov jeden nedokáže rozoznať zrno od pliev a druhý stráca takmer celý svoj lesk? Je to od vás „odvaha“, vzdialená pravde. Preto uvediem stručné svoje argumenty iba v prípade Mons. Sokola:

Ad 1. Neviem, či v noci 1. januára 1993 zvony zvonili iba v Trnavskej arcidiecéze, či na celom Slovensku. V každom prípade mali zvonit! A to nie preto, že sa k moci podľa vás dostala Mečiarova squadra, ale preto, že slovenský národ po násilnom zlikvidovaní svojej štátnej samostatnosti v roku 1945 opäť dosiahol nezávislosť a štátnu samostatnosť. To bol vážny a radosný dôvod, aby sa na celom Slovensku rozozvučali všetky zvony. Kde sa tak nestalo, bola to chyba.

Ad 2. Milý pán Hrib, ako viem, ste veriaci kresťan, ale nie katolík. Aj tak by ste však mohli vedieť, že keď katolícky kňaz na konci svätej omše alebo pri inej príležitosti žehná Boží ľud, vďaka Božiu pomoc, priazeň na všetkých prítomných bez ohľadu na to, či sú prítomní iba veriaci, alebo aj nejakí ateisti, ľudomilovia či lakomci, svätci alebo gangstri. To platí aj o každom biskupovi, aj o pápežovi, keď ide medzi veriacich a žehná vpravo a vľavo. Biskup ich nelegitimuje, ale zvoláva na nich, na každého jednotlivca a na všetkých spoločne, Božiu milosť a požehnanie.

Tak to bolo aj 14. marca 2005 pri oslave 66. výročia vzniku prvého slovenského štátu, keď pán arcibiskup Ján Sokol odchádzal z pódia stredom veľkej haly a žehná na všetky strany, slovom, všetkých prítomných. Preto ten „hrdina“ či zbabelec, anonymný redaktor prítomný na tej slávnosti, vypustil bublinu, že arcibiskup žehnal Kotlebu a jeho družinu. Bol to a zostane vyslovený nezmysel. Je to zlomyseľná lož šírená v masmédiách. Naposledy ste aj vy v úvodníku napísali: „A prečo teraz požeňnal práve extrémnej Kotlebovej Pospolitosti. To naozaj netuší, že tými gestami čosi hovorí?“

Pán arcibiskup ozaj netušil, ale vedel, a to veľmi dobre, čo svojim požehnaním hovoril, čo hovorí každým svojim požehnaním. Zvoláva Božie požehnanie na ľudí, dobrých i zlých, na všetkých. Aj na vás, ak raz zapadnete do takého zástupu. Škoda len, že práve vy takými unáhlenými a nepravdivými výroky šírite lož, ako to urobil ten anonymný redaktor, vyslovený zbabelec. Komu tým chcel poslúžiť?

Ad 3. Účasť na predstavení Ďuricovej knihy o Jozefovi Tisovi. Pán Hrib, smrteľne vážne sa vás pýtam, čítali ste Ďuricovu knihu o J. Tisovi, aspoň kapitolu Tiso a Židia? Bojím sa, že nie, hoci pre vás ako intelektuála a šéfredaktora Týždňa by to mala byť elementárna povinnosť, aby ste mohli o danej veci zod-

povedne hovoriť a písať. Alebo sa bojíte tohto autora čítať a poznať pravdu o J. Tisovi? Ako povedal profesor Rydlo, keď sa spomenie Tiso a hneď sa nedodá zločinec, tak pre niektoré masmédiá diskusia je bezpredmetná.

Ak ste nečítali Ďuricovu knihu o J. Tisovi, skutočne nemáte najmenšie právo posudzovať autora. Tým menej protagonistu jeho skvelej, bez konkurencie dosiaľ najlepšie vedecky na základe archívnych dokumentov a overených výpovedí spracovanej historickej knihy. Ak nenájdete v sebe odvahu, zostanete iba pri komunistickej a čechoslovakistickej interpretácii dejín nášho národa.

A to je škoda, veľká škoda, pretože sa sám vylučujete z kruhu tých, ktorí o takej vážnej záležitosti, ako sú dejiny nášho národa v kritických vojnových rokoch 1939 - 1945, môžu zodpovedne ho-

Vážený pán Hrib!

vorit. Alebo sa uspokojíte s klamstvami šírenými bývalými úradnými historikmi jednej múdrej strany?

Ad 4. Potom blažene povedal: Ja si vážim pána prezidenta Tisa a veľmi vážim... Ja som sa výroku pána arcibiskupa veľmi potešil, pretože konečne verejne a odvážne povedal, čo si absolútna väčšina Slovákov a Sloveniek, súčasníkov pána prezidenta, o ňom myslela a cítila. Dobré viem, že nie je sám ani medzi kňazmi a že staršia generácia je na 95 percent na jeho strane.

Stručne iba za seba. V onen historický 14. marec 1939 som mal osem rokov. No dobre si pamätám, akú radosť prežívala naša podhorská a chudobná dedina. Podobne ako na Veľkú noc, v nedeľu vzkriesenia. Boli sme síce už vyše pol roka okradnutí o kus veľmi úrodného územia a státisíce našich rodiakov sa stali obeťami teroru Horthyho, skutočného priateľa Hitlera. Neboli sme však roztrhnutí medzi Maďarov a prípadne tretiu ríšu, čo sa ľahko mohlo stať.

O pár mesiacov sa začala krvavá história druhej svetovej vojny a náš národ vďaka statočnosti a múdrosti pána prezidenta prežil to najhoršie v pokoji a v relatívnom blahobyt. To, čo sa v skutočnosti páchalo na židovských spoluobčanoch, ktorých Nemci údajne mali iba presídliť do Galície, sme netušili. Keď tragická správa o vraždení Židov zásluhou dvoch utečencov z Osviečimu prenikla až k najvyšším štátnym činiteľom, boli ďalšie transporty so Židmi pozastavené. Vy, pán Hrib, naozaj o tom nič nevíete? Je mi to ťažko pochopiť pri vašej inteligencii a širokých vedomostiach.

Ad 5. Ide o slová prezidenta J. Tisa, ktoré povedal o našich utrpených Židoch v Holíči. Pán šéfredaktor, tieto slová boli možno aj zmanipulované redaktormi Tukových radikálov. Sú tieto slová dostatočným dôvodom nazvať Tisa zločincem a odsudzovať tých, ktorí si Tisu vážia? Na margo kauzy Holíč vám pripíjam svedectvo Žida MUDr. Gabriela Hoffmanna, lekára a partizána. Padol do rúk Nemcom a z transportu určeného do nacistického koncentráka ho vytiahol člen HSLS, a tak sa zachránil.

MUDr. Gabriel Hoffmann bol jedinečný človek, ako lekár nesmierne obetavý ľudomil, dobrák od kostí, dobrodinec osobitne vo vzťahu k chudobným a chorým. Ale Gabriel Hoffmann bol - žiaľ, iba krátko v posledných rokoch svojho života i môj priateľ. Bol človek milujúci a hľadajúcim pravdu za každú cenu. Za jej nájdenie bol vďačný Bohu a úprimne šťastný. Příklad pre nás všetkých. Spolu s bratom Ladislavom vydali knihu Katolícka Cirkev a tragédia slovenských Židov.

Keď začiatkom mája 1992 sa v Častej-Papierničke konalo vedecké sympóziu na tému Pokus o politický a osobný profil Jozefa Tisa (Historický ústav SAV 1992), vystúpil s krátkym prispiev-

kom aj MUDr. G. Hoffmann. Jeho prvá veta znela: „Som vďačný Pánu Bohu, že môžem konečne verejne povedať pravdu o prezidentovi dr. Tisovi. Ide o najvýznamnejšiu postavu novodobých dejín slovenského národa...“ Po jeho prejave vstal som zo stoličky, bleskovo som bol pri ňom, bratsky ho objal a verejne poďakoval za jeho svedectvo pravde. Zaujímavé, vo vydanom Zborníku SAV, tá zmienka doktora Hoffmanna o vďačnosti Bohu, už nebola... Ľudia zo starej ateistickej štruktúry sa o to postarali. I tak sa robia dejiny, hoci len v malom.

Mons. Sokol nie je sám v obdive prezidenta J. Tisa. Mladí historici, nezaťažení komunistickou ľživou historiografiou, Bohu vďaka, vidia veci ináč. Ďuricova kniha sa stane manuálom na pravdivé poznanie tohto turbulentného a ťažkého obdobia našich dejín, z ktorého Jozef Tiso podľa profesora J. Rydlu vychádza ako „najväčšia osobnosť slo-

venských dejín dvadsiateho storočia“. A nielen podľa neho. Pravda je neúprosná a jedine ona nás vyslobodí aj z toho kalného polstoročného nánosu komunistických lží. Pravda je neúprosná. Milý Štefan, máte veľkého patróna, statočného mučenika práve pre pravdu. Kiež vám je nápomocný dostať sa k pravde za každú cenu.

Ad 6. Qualis vita et mors ita - Aký život, taká smrť. Dr. Jozef Tiso žil čestne, s Hlinkovým heslom za Boha život, za národ slobodu. Pán ho vzal za slovo. V auguste 1944 prišiel na Slovensku k predčasnému a nepremyslenému tzv. SNP, ktoré v tej forme nebolo ani národné, tým menej slovenské. A výsledok: zbytočné obrovské materiálne i duchovné straty pre celú krajinu. O desaťtisícoch zbytočne mŕtvych nehovoriac.

Po vojne nasledoval odchod pána prezidenta J. Tisu z drahého mu Slovenska, následne zajatie a odovzdanie nepriateľom národa. Súd v Bratislave ako politická, pomstychtivá fraška s jasným Benešovým príkazom: Tiso musí byť súdený, odsúdený a obesený. Pomstil sa Beneš snáď aj preto, že mu katolícky kňaz, Slovák ako minister pomohol na prezidentské kreslo?

Pán Hrib, poznáte kritické, dokonca veľmi kritické posudky niektorých Čechov, blízkych Benešových spolupracovníkov, na jeho adresu? Nič pekné, nič dobré, hlavne nič príkladné o ňom! Naopak! Tvrdé posúdenie ľudí, ktorí ho roky zblízka poznali. Nesúdim nikoho, súd patri Bohu, iba pripomínam fakty.

Tiso musí byť súdený, odsúdený a obesený, znel Benešov príkaz do Bratislavy. A tak sa jeho pomsta uskutočnila v Justičnom paláci, ktorý sa vtedy stal hrobárom spravodlivosti v smutnej pamätnej noci pre Slovákov, v noci 18. apríla 1947. Ráno a nasledujúce dni sa absolútna väčšina národa ponorila do hlbokého smútku. Zvony, tie tzv. umieráčky, zvonili po celej krajine.

Ľudia, najmä ženy chodili v čiernom, muži s čiernou páskou a so smútkom v srdci si hovorili: Nepriatelia zavraždili nášho milovaného prezidenta. Takto som to prežíval i ja, už ako 16 ročný mladík. Potom prišla komunistická diktatúra, teror, všeobecné klamstvo a falšovanie dejín, ktorých obeťou sa stali celé dve či tri generácie. Preto ten chaos v hlavách mnohých ľudí. Pomaly, ale isto pravda víťazí a zvíťazí. Príčinme sa o to víťazstvo aj my.

Tolko by som mal k vášmu úvodníku na adresu J. Sokola. O otcovi kardinálovi mi neprislúcha komentár.

Na záver, drahý pán Štefan: máte veľkého patróna v nebi, svätého Štefana, odvážneho Kristovho mučenika práve kvôli pravde. Nie sice o pánovi prezidentovi, ale o Pánovi sveta a dejín. Kiež vám je svätý Štefan nápomocný dostať sa k plnej pravde a za každú cenu aj o katolíckom kňazovi, prezidentovi, J. Tisovi. Úprimne vás to poteší a takú radosť vám želim.

ŠEBASTIÁN LABO

Lepšie, ale bez pravdy?

Človek ako subjekt práva a kresťanská demokracia

(Dokončenie z 1. strany)

Nástup tretieho stavu bol v spojení s vynárajúcimi sa prvkami pozdnejšej priemyselnej revolúcie. Spôsob poznávania sveta a konania vo svete bol v priemyselnej revolúcii charakterizovaný tradíciou, ktorú J. Patočka nazval demokritovská. Táto podriaďovala duševný život iba funkciám poznávania vonkajšieho sveta, jeho ovládania a kontroly. Druhá tradícia poznávania platónska, so záujmom o duševný život pre samotný duševný život ostala v podobe štartujúcich síl, napríklad v dielach encyklopedistov, ale nestala sa všeobecným programom. Devätnáste storočie, tretieho stavu, odmietlo pod vplyvom tohto vývoja metafyziku ako neúčinnú, pretože sa neukázala ako nástroj na objavovanie parciálnych poznatkov udržujúcich a rozvíjajúcich priemyslú revolúciu. Tým sa vytratila otázka o zmysle vecí, javov a záujem o všeobecne platne v existencionálnom rozmere ľudského života. Proletarizácia a ateizácia veľkých skupín obyvateľstva súvisela priamo s týmto stavom poznávania a z neho vyplývajúceho konania.

Ľudské vedomie sa parcionalizovalo a proces uvedenia sa vzťahoval dominantne na uvedenia sa vo svete a výrazne menej ako proces uvedenia si možnosti vlastného bytia. Ľudská činnosť sa postupne odtrhla od bytia a spájala sa iba so svetom vonkajškovým. Veci sa nadradovali nad osobu človeka.

Tento vývoj navodil proces odcudzovania sa. Dôsledkom tohto vývoja bolo aj odcudzenie sa buržoázii, časti veľkokapitálu kresťanstvu a veľkej časti robotníctva kresťanstvu. Toto v dialektike nenávisti a napodobovania kopirovalo elity s indiferentným vzťahom ku kresťanstvu. Aj tieto súvislosti viedli ku konfliktu Cirkvi a štátu, najmä v západoeurópskych krajinách a nakoniec ku koncipovaniu inej demokracie, a to kresťanskej demokracie. Všade tam, kde bol tento konflikt, boli kresťanské demokracie silné, mali podporu. Metafyzický rozmer ako záujem o všeobecne platné a platné ako posledné chýbal v politike a myslím, že úlohou kresťanskej demokracie bolo vyjadriť aj tento rozmer ľudského poznávania a konania. Personalizmus v jeho dialógovej podobe a odmietaní predmetnosti človeka je vyjadrením snahy prepojiť, neignorovať pragmatisko-praktické a existencionálne. Podporovať tak úsilie človeka o to, aby bol podmetom situácie, teda rozumel jej zmyslu. Potom otázka, či nechať v názve politických strán názov kresťanské, sa ukazuje ako nedocenenie podielu tohto prúdu v dejinách. Politika potrebuje metafyziku, aby neuviazla v krátkozrakom praktikizme, ktorý viedol napríklad k mníchovskému diktátu a pripusteniu Hitlera k moci, alebo ako je to dnes síce v inom kontexte, ale v dôsledku politiky ignorujúcej metafyziku v súvislosti s Kosovom. Niet pochyb, že sa pripravujú takto zlé riešenia aj pre iné problémy v budúcnosti.

Problém pádu komunizmu a návrat ku kapitalizmu, ktorý sa občas deklaruje ako bezprecedentný a so snahou ospravedlniť chyby, že tu nebolo skúsenosti, môže byť pravdivý iba potiaľ, že ľudia po totalite nemali skúsenosti s politickou prácou, ale nie v tom, že by nebolo vodidiel, ako na to. Je tu úloha pre kresťanskú politiku monitorovať tie vrstvy obyvateľstva, ktoré môžu byť poškodzované preferovaním ekonomického kapitálu nad ľudským kapitálom a prírodným kapitálom. Okrem toho kresťanská politika si musí ujasniť svoje zainteresovanie nielen v smere kritickéj reflexie komunizmu, ale aj kritickéj reflexie procesov v kapitalizme, ktorý sám odseba nie je ani dobrý ani zlý. Ďalej monitorovanie, aby spoločnosť nebola reprezentovaná iba ultimatívny požia-

davkami voči individualite v smere jej totalnej povinnosti zodpovedať za svoj úspech či neúspech, ale aj kontrolou toho, či spoločnosť si plní záväzky voči ľudskej osobe, aby mohla vyzrieť v individualitu, schopnú obohacovať spoločnosť.

Transformačný proces možno chápať ako proces obnovy potencialít. Subjektom práva nemôže byť iba individuum, ale aj ľudská osoba, a to determinuje vývoj právneho poriadku. A tu je ďalšia úloha pre kresťanskú politiku, koncipovať zákony ktorých subjektom bude celistvý človek, nielen parciálny človek systémov, ktoré ho vlastnia ináč, ako ho predtým vlastnil systém komunizmu. Prevencia voči zlyhaniu človeka, ktoré je rizikom pre každú dobrú vôľu, je práve taký právny poriadok, ktorý rozlišuje medzi individuum a jeho povinnosťami a ľudskou osobou a jej právami.

Ďalšou významnou úlohou kresťanskej politiky je zaujať postoj k heglovskému konceptu vývoja. A to jednak snahou postaviť ho z hlavy, na ktorú ho obrátil komunizmus, na nohy a limitovať v ňom dialektiku preceňovaný význam negatívnych javov ako zákonitého a nevyhnutného protipólu kladných javov. Hegel postrehol, že ľudských duch sa objektívizuje v konkrétnych civilizačných formách. Mohli by sme povedať o tvrdení, že človek si svoj svet sociálne konštruje, že je istým pokračovaním tohto uvažovania, ale nemá to znamenať stratu človeka ako individuality a osoby v tomto konštruovanom svete. A je len pokračovaním marxizmu tvrdiť, že sme týmto procesom totalne determinovaní. Teda pohlcovaní. Ak je pohlcovaný týmto systémom človek, je pohlcovaná aj jeho dôvera v obnovujúcu silu náboženstva, kresťanstva. Znova hrozí riziko, že sa môže politika zneužiť ako mocenský nástroj, ktorý v nejakej skrytej forme, ako to robil komunizmus, bude determinovať človeka iba z vonku. Aby si niektorí potvrdili svoj omyl ako pravdu. To znamená, že sa bude vytvárať iba taký právny stav, kedy sa v človeku bude rozpoznať iba individuum, ale nie osoba.

A zdá sa, že snahy o to, aby sa národy a štáty európskej únie zriekli právnej suverenity, smeruje k tomuto stavu a následnému vzťahu, ovládajúcich a ovládaných. Teda akási interný kolonializmus. A to treba odmietnuť. A tu je úloha kresťanskej politiky, trvať na metafyzike v politike. To znamená viedieť zdroj práva aj v nárokoch ľudskej osoby, nielen v prírodných zákonoch a systéme, v ktorom človek žije, materialisticky.

Kresťanská demokracia by sa mala vyhnúť tomu, aby sa objavili politické súboje medzi pragmatisko-praktickými politikmi a politikmi "platónskej" orientácie, ktorí usilujú o idey, ale často ako o skrytý program. Politika má byť vyvážená, čo sa dá dosiahnuť funkčným prepajením obidvoch tradícií s rešpektom k metafyzike v politike. Ak to tak nebude, dôsledkom môže byť, že sa nakoniec začne aplikovať známy princíp odloženej pravdy, až prídu lepšie časy. Kresťanstvom inšpirovaná politika sa má snažiť o syntézu týchto dvoch spôsobov poznávania a konania, pretože iba tak sa Európa môže vyhnúť dobe, ktorú J. Patočka, nazval dobou poeurópskou. Je nutné prepájať, ako píše tento filozof, technický náhľad na zákonitosti prírody a sveta s mravným náhľadom. Politika je umenie možného, ale to možné závisí od toho, ako je pochopený človek ako subjekt práva. Najhorší variant právneho systému je, ak zabuduje do svojho systému tvrdenie, že je užitočné nielen pravdu pozdžvať, čo je veľké riziko, ale dokonca ju odložiť. Až prídu lepšie časy, ale tie bez pravdy neprídu.

STANISLAV HVOZDÍK

(Pokračovanie z predchádzajúceho čísla)

Po páde MRR Maďarsko nemalo ani fungujúci parlament ani legitímnú hlavu štátu. Víťazné dohodové mocnosti naliehali, aby sa čím skôr uskutočnili všeobecné a tajné voľby, čo sa realizovalo v januári 1920. Z týchto volieb vzišiel parlament, ktorý potom zvolil regenta a dal dôveru vláde, ktorej predstavitelia 4. júna 1920 mali podpísať mierovú zmluvu v Trianone.

Maďarský parlament, ktorý vzišiel z januárových (1920) všeobecných a tajných volieb, 1. marca 1920 zvolil za regenta (správcu) Maďarského kráľovstva Mikuláša Horthyho. Voľby Horthyho mali „nezvyčajný“ priebeh. Členovia mordkomand, ktoré podliehali Horthyho, v deň volieb vytvorili špalier k budove parlamentu. Velitelia a niektorí dôstojníci týchto mordkomand sa dostavili aj do zasadacej miestnosti parlamentu a dohliadali na priebeh volieb s rozopnutými puzdrami na pištole a ručnými granátmi za pásom. M. Horthy dostal z 141 odovzdaných hlasov 131.

Účastníci neúspešného Kappovho puču (Berlín, marec 1920) po krachu našli útluk v Maďarsku, vrátane generála W. von Lüttwiza. Útluk v Maďarsku hľadali a našli aj vrahovia dvoch ministrov Vemarskej (nemeckej) republiky. Minister M. Erzberger bol zavraždený v auguste 1921 a minister W. Rathenau v júni 1922.

Tri mesiace po zvolení M. Horthyho za regenta predstaviteľia Maďarska v Trianone podpísali mierovú zmluvu. Maďarsko sa touto zmluvou zaviazalo zabezpečiť pre všetkých občanov, teda aj menšiny, vo všetkých oblastiach života rovnaké práva, aké má väčšinový národ. Regent Horthy celú zmluvu, ale najmä dodržiavanie práv menšín ignoroval.

Za necelý polrok po zvolení za regenta vtedajší premiér a Horthyho priateľ gróf P. Teleky 26. septembra 1920 dal v parlamente odhlasovať prvý protizidovský zákon v Európe po 1. svetovej vojne. Týmto zákonom (numerus clausus) bol obmedzený podiel židovských študentov prijímaných na vysoké školy na jednu tretinu pôvodného stavu.

V rokoch 1919 - 1920 i ďalších v Maďarsku vznikali desiatky „tajných“ spolkov extrémnej pravice. V roku 1920 takých spolkov bolo 101. Ich cieľom bol „boj proti deštručnému židovstvu a slobodomurárstvu; boj proti bolševizmu, internacionalizmu a boj za Veľké Maďarsko v hraniciach bývalého Uhorska.“ Ústrednou postavou týchto hnutí bol Horthyho priateľ, spolupracovník a v 30. rokoch premiér Maďarska Julius Gömböš (Gömböš Gyula). Z Maďarska chcel vybudovať baštu proti židovstvu, bolševizmu a liberalizmu.

Regentovi Horthyho systém tajných volieb nevyhovoval, a preto poveril vtedajšieho premiéra Š. Betlena, aby pripravil reštriktívnu volebnú reformu. Premiér Horthyho želanie realizoval. Podľa Betlenovej reformy volebné právo malo len 27, 3% (predtým 39,2%) ľudí a zaviedol sa systém verejného (s výnimkou Budapešti a ďalších 7 miest) namiesto tajného hlasovania. Týmto nedemokratickým systémom sa hlasovalo v Maďarsku v rokoch 1922, 1926, 1931 a 1935. Volebné komisie mohli pohodlne kontrolovať voličov, komu dávajú svoj hlas a nevhodne voliacich perzekvovali (megtorlással sujtották). Vládna väčšina mala dlhodobú zabezpečenú pohodlnú väčšinu. Až v máji 1939 boli voľby znovu tajné.

Horthy dva a pol mesiaca po zvolení za regenta osobne prijal emisárov hlavného organizátora tzv. „Bielej internacionály“, nemeckého generála Ludendorfa. Horthy bol nadšený myšlienkou úzkej spolupráce bavorských, rakúskych a maďarských dobrovoľníckych zborov, ktorých cieľom bolo anulovať mierové zmluvy a tiež likvidovanie Československa. Československá kontrarozvedka spiknutie odhalila a získala asi 50 dokumentov, ktoré boli potom publikované v londýnskych Ti-

EDITA TARABČÁKOVÁ

Kto bol vojnový zločinec?

K 60. výročiu smrti mučeníka Jozefa Tisa

mesoch. Medzi dokumentami boli protokoly z maďarsko - nemeckých tajných rokovaní a koncepty korešpondencie medzi Ludendorffom a Horthym. Po zverejnení týchto tajných dokumentov „Biela internacionála“ s hanbou skrachovala.

Budapeštianske vládne kruhy sa už v rokoch 1920 - 1921 pokúšali falšovať a dať do obehu ruské, juhoslovenské a československé bankovky, ktoré mali poslúžiť na irendu a rozvrátenie hospodárstva uvedených štátov. V roku 1923 v Štátnom kartografickom ústave v Budapešti bola s nemeckou pomocou zriadená doslova „štátna peňazokazecská veľkodielná“ na falšovanie francúzskych tisícfrankoviek. Do jesene 1925 bolo vyrobených asi 35 000 falošných francúzskych tisícfrankoviek. Do ich výroby boli zapojené najvyššie postavené osobnosti maďarskej vlády na čele s premiérom Š. Betlenom, bezpečnosti na čele s veliteľom polície, armády na čele s náčelníkom generálneho štábu, diplomacie a mnoho ďalších najvýznamnejších činiteľov a osobností spoločenského života. Falšovanie francúzskych tisícfrankoviek odhalila polícia v Haagu, keď maďarský diplomatický kuriér sa pokúsil falošnú bankovku zameniť v banke. Holandská polícia v jeho batožine našla ďalších desaťtisíc falošných francúzskych tisícfrankoviek. Výšetrenie dokázalo, že maďarská vláda chcela falošné bankovky použiť na financovanie irendistického hnutia najmä v Československu a na hospodársky rozvrat Francúzska, ktoré podľa Budapešti nesie najväčšiu vinu za Trianon. Štátom riadená peňazokazecská dielňa na takej vysokej úrovni sa dovtedy v Európe nevyškylala. Je viac ako pozoruhodné, že v čase, keď peňazokazecská dielňa začala tlačiť falošné tisícfrankovky, do Budapešti prichádzala veľká pôžička od Spoločnosti národov, aby zabránila krachu maďarského hospodárstva.

M. Horthy v novembri 1919 v zámku Schönbrunn vzlykajúcim hlasom a so slzami v očiach sľúbil bývalému cisárovi Karolovi IV. večnú vernosť a solidaritu. Dva pokusy Karola IV. obsadiť aspoň kráľovský trón v Budapešti skončili na rozkaz regenta Horthyho zajatím exkráľa a jeho ženy, a ich vydaním veliteľovi anglickej dunajskej flotily. Boli prevezení do vyhnanstva na ostrov Madeira, kde kráľ čoskoro aj zomrel.

Regent M. Horthy 24. decembra 1920 vyhlásil amnestiu účastníkom revolúcie počas MRR, ktorí boli odsúdení na dobu kratšiu ako 5 rokov. Účastníci „bieleho teroru“ však boli „zvýhodnení“. Boli amnestovaní aj za vraždy s odôvodnením, že „vraždy boli spáchané z vlasteneckých pohnútok.“

V roku 1922 Horthy prijal generálneho tajomníka mladých amerických kresťanov (YMCA) slovami: „Mám radosť, že môžem privítať hlavu tak dôležitej antisemitskej organizácie.“

V tridsiatych rokoch 20. storočia maďarskí ideológovia rozpracovali tzv. „ideu sv. Štefana“, podľa ktorej poslaním Maďarov je zjednotenie rôznych národností, ktoré žijú v Karpatskej kotline. V praxi to znamenalo vytvoriť Veľké Maďarsko a nemaďarské národy žijúce v Karpatskej kotline zmaďarizovať.

Povešť Maďarska obzvlášť utrpela 9. októbra 1934. Tento deň v Marseille chorvátski ustašovci zavraždili kráľa Juhoslávie Alexandra a ministra zahraničia Francúzska L. Bartoua. Teroristi pred atentátom mali pre svoj výcvik útluk na hospodárstve Jankapusta v Maďarsku.

Z poverenia regenta Horthyho vtedajší maďarský premiér J. Gömböš v júli 1933 ako prvý zahraničný politik

bol na oficiálnej návšteve u nového kancelára Nemecka A. Hitlera. Gömböš inicioval rokovanie na tému, ako rozbiť ČSR. Pri návšteve regenta Horthyho u A. Hitlera 20. septembra 1938 bol dojednaný nemecko - maďarský útok na ČSR. Útok sa neuskutočnil, lebo došlo ku konferencii štyroch mocností v Mníchove 29. septembra 1938.

Keď 14. marca 1939 vznikol samostatný Slovenský štát, Maďarsko ho uznalo de iure i de facto ešte v ten istý deň vo večerných hodinách. O 9 dní, t. j. 23. marca, maďarské pozemné a 24. marca maďarské letecké sily bez akýchkoľvek príčin zaútočili na 9 dňové Slovensko. V histórii moderných národov sa taký hanebný čin ešte nevyškylol. Mladé, len deväťdňové Slovensko postavilo domobranu a maďarský útok zastavilo.

Maďarský minister zahraničia Štefan Čáky (Csáky István) prvého slovenského vyslanca v Budapešti na audiencii privítal slovami: „Maďari sú sklamaní zo správania sa Slovákov. Očakávali sme, že po rozpade Československa sa Slováci vrátia do maďarskej vlasti.“

Maďarsko a Juhoslávia 12. decembra 1940 uzatvorili zmluvu „o večnom priateľstve“. Keď sa neskôr Hitler rozhodol napadnúť Juhosláviu, ponúkol Horthyho, aby sa vojny proti Juhoslávii zúčastnil. Regent Horthy, celá maďarská vláda i vedenie armády Hitlerovu ponuku s nadšením privítali, lebo Hitler sľúbil Maďarsku ako odmenu Vojvodinu, v ktorej žilo asi 30% Maďarov. Proti účasti bol premiér Teleki a keď jeho slovné argumenty nemali účinok, napísal Horthyho zúfalý dopis, z ktorého citujeme: „Postavili sme sa na stranu ničomníka (A. Hitlera - pozn. aut.), lebo v správach o tzv. zverstvách nie je pravdivé ani jediné slovo. Proti Maďarom ani proti Nemcom k ničomu takému nedošlo. Stanú sa z nás pohrební havrani, ten najhanebnejší národ. Nezastavil som Ťa. Som vinný. 3. apríla 1941. Teleki Pál.“ Potom sa zastrelil. Nevedel sa zmieriť s myšlienkou, že bude členom najhanebnejšieho národa. Regenta Horthyho však nezastavila ani smrť starého priateľa a spolupracovníka. Britský vyslanec Owen O'Malley pri kondolenčnej návšteve u regenta vymietol Horthyho do očí tieto slová: „Keď ...sa budete správať ako maďarská hyena nemeckého leva k niektorým štátom, s ktorými ste práve podpísali zmluvu o večnom priateľstve, nemôžete očakávať žiadne sympatie a vďačnosť víťaznej Veľkej Británie a USA, a zaslúžite si opovrhnutie a poniženie.“

Asi dva mesiace po útoku na Juhosláviu Maďarsko doslova „žobronilo“ u Hitlera, aby sa mohlo pridať k protisovietskej vojne. Nemecko totiž rávalo len s účasťou Rumunska, Fínska a v poslednom okamžiku aj Slovenska. Tento fakt regenta Horthyho, maďarskú vládu a armádu elitu urazil a prišlo im vhod (niekik is jött kapóra), keď „neznáme“ lietadlá 26. júna bombardovali Košice, Mukačevo a Rahovo. Lietadlá boli bez vyšetrovania vyhlásené za sovietske. Regent Horthy okamžite vydal rozkaz, aby na svitaní 27. júna maďarské lietadlá bombardovali ciele na sovietskom území. Odborníci, aj maďarskí, sú presvedčení, že bombardovanie Košíc a ďalších miest uskutočnili nemecké lietadlá po dohode nemeckého a maďarského vrchného velenia. Do konca roku 1942 Maďarsko bolo vo vojne s tromi veľmocami - Sovietský zväz, Veľká Británia a USA.

Počnúc rokom 1920 všetky maďarské vlády robili všetko, aby za každú cenu získali stratené územia Uhorska. S podporou A. Hitlera Maďarsko anektovalo na úkor svojich susedov územia o rozlohe okolo 78 000 km² a pribudlo

mu okolo 5 miliónov obyvateľov, pričom podľa starých, upravovaných maďarských štatistík len 2 milióny z nich boli tzv. etnickí Maďari. Aké metódy maďarská štatistika používala, ukazuje príklad: K maďarskej národnosti sa po anexii prihlásilo 520 000 najmä Chorvátov a Slovincov, ktorí pritom ako materinsky jazyk uviedli srbochorvátčinu a slovinčinu.

Etnickí Maďari na anektovaných územiach boli spočiatku vo vytržení. Postupne však ich nadšenie ochablo (lelohadt), lebo maďarské úrady aj ich považovali za druhoradých občanov, nevhodných na vyššie funkcie. Na vyššie funkcie dosadzovali len Maďarov z potrianonského Maďarska (Anyaozságu).

Maďarské úrady z anektovaných území vyhánali „nepohodlné elementy“. Najviac to postihlo Vojvodinu, z ktorej násilne vyhnali viac ako 150 000 Srbov.

V januári 1942 maďarská armáda v Novom Sade a okolí (Vojvodina) spáchala najhanebnejšie zverstvá, ktoré nezaostávali za najbrutálnejšími činnosťami nemeckých jednotiek SS. Len v Novom Sade zavraždili (telá hádzali do vyrábaných otvorov v ľade na Dunaji) 3340 ľudí. Z toho 2550 Srbov, 743 Židov, 11 Maďarov a 36 príslušníkov iných národností. Medzi obeťami tohto masakru bolo 2102 mužov, 792 žien, 299 starcov a stareník a 147 malých detí. Ďalších viac ako 1000 bolo zmasakrovaných v okolí Nového Sadu. Až po troch mesiacoch od masakru z iniciatívy maďarského publicistu A. Bajči-Zilinského náčelník generálneho štábu nariadil vyšetrovanie. Regent Horthy ako vrchný veliteľ armády vydal rozkaz, aby sa zastavilo vyšetrovanie proti generálom a dôstojníkom, ktorí masaker vymysleli, naplánovali a realizovali. Pod tlakom medzinárodnej verejnosti a predovšetkým hrozivých správ zo všetkých frontov Horthy dal súhlas, aby sa vyšetrovanie na jeseň 1943 obnovilo. Súd 14. decembra 1943 previnilcov síce odsúdil, ale hlavným vinníkom bolo umožnené ujsť do Nemecka. Podrobnejšie píše o tom F. Glatz a kol. v rozsiahlom diele Kronika Maďarov (A magyarok krónikája).

Maďarská verejnosť pod vplyvom propagandy bola dlho presvedčená, že revizionistické úspechy sú dielom úspešnej politiky regenta Horthyho a jeho vlády. Maďarská verejnosť bola tiež presvedčená, že Maďarsko bezpečne smeruje k vzrústeniu „historických hraníc“ a k tzv. „maďarskému nástupníctvu v Podunajsku“, t. j. k vzniku Podunajskej maďarskej ríše, a to všetko mierovými prostriedkami bez použitia sily a účasti vo vojne, alebo bez významnejších materiálnych obetí. Čoskoro však na verejnosť začali prenikať správy o skutočnej situácii. Hitler už 10. septembra 1940 oznámil maďarskému vyslancovi v Berlíne, že Maďarsko len vtedy môže rátať s ďalšou nemeckou podporou, keď sa postaví jednoznačne na stranu Nemecka. Hitler konkrétne žiadal, aby sa Maďarsko oficiálne pripojilo k mocnostiam Osi (Rím - Berlín - Tokyo). Ďalšou požiadavkou Hitlera boli zvýšené dodávky potravín a surovín (bauxit, nafta) a nekompromisná požiadavka menšinových práv pre takmer miliónovú nemeckú menšinu. Ďalšou požiadavkou Hitlera bolo zavedenie protizidovských opatrení. Horthy a jeho vlády nemecké požiadavky (až na výnimky) akceptovali a plnili. Po porážke Nemcov pod Moskvou (zima 1941 - 1942) sa zmenilo aj stanovisko Hitlera k účasti Maďarska vo vojne proti Sovietskemu zväzu. Nemci tvrdo vyžadovali čoraz väčšie kontingenty maďarských ozbrojených síl pre východný front a navyše možnosť maďarských Nemcov rukovať do nemeckej

armády. Zatiaľ čo v roku 1941 na ruskom fronte bojovalo asi 50 000 honvédo (maď. vojakov), v roku 1942 to už bolo takmer štvrt milióna, v roku 1943 už viac ako pol milióna a v roku 1944 viac ako jeden milión mužov. Poučný bol osud 2.maďarskej armády. Z rozhodnutia regenta Horthyho a premiéra Bárdossyho 2. armáda v počte takmer 250 000 mužov bola začiatkom roka 1942 vyslaná na ruský front do oblasti Voroneže. Pri útoku sovietskej armády v januári 1943 táto armáda bola zničenná (2. hadsereg pusztulása). Na dôvernom zasadnutí Zahraničného výboru maďarského parlamentu premiér M. Kállay mimoriadne straty maďarskej armády na východnom fronte zľahčoval slovami: „Chvála Bohu, straty maďarskej armády sa netýkajú vo väčšej miere substancie maďarského národa, pretože národnosti stratili viac.“ Premiér M. Kállay priznal, že národnosti boli v 2. armáde zastúpené vo vysokom percente (najmä Rumuni a Rusíni).

Od jesene 1942 Maďarsko začalo hrať dvojakú hru. Poloúradní činitelia začali odosielať vládnym kruhom do Veľkej Británie a USA odkazy, v ktorých sľubovali, že maďarská armáda nebude bojovať proti anglo - americkej armáde. Mnohí maďarskí politici začali uvažovať o možnosti víťazstva Spojencov nad mocnosťami Osi. Sám premiér M. Kállay odoslal dôverný odkaz maďarským predstaviteľom na Slovensku, „aby sa snažili vytvárať dobré vzťahy s československou emigráciou, lebo je pravdepodobné, že slovenské maďarstvo sa znovu dostane do pozície menšiny.“ Podrobne o tom píše maďarskí historici I. Bertényi a G. Gyapay v knihe Krátke dejiny Maďarska (Magyarország rövid története). Kállayho cieľ bol aj cieľom regenta Horthyho - držať sovietskú armádu čo najďalej od maďarských hraníc a dosiahnuť, že Maďarsko obsadia anglo - americké jednotky. S vystúpením proti Nemcom Horthy nerátal ani v neskorších fázach vojny z obavy pred nemeckou okupáciou. Táto politika bola hodnotená aj u veľkej časti maďarskej verejnosti ako zbabelá, krátkozraká a bola odsudzovaná ako hazardárska a nakoniec sa stala osudná pre obyvateľstvo celého Maďarska, ako píše L. Kontler v diele Dejiny Maďarska. V dôsledku nadmernej dodávok poľnohospodárskych produktov Nemecku v Maďarsku už v roku 1939 sa začali objavovať ťažkosti so zásobovaním, a tak už koncom roku 1939 sa začal zavádzať pridelový systém na potraviny, kurivo a iné komodity.

V obchodoch sa začal prejavovať nedostatok aj bežného priemyselného tovaru. V hromadnom stravovaní sa zaviedli dva bezmäsité dni v týždni. Cez noviny, kino atď. sa uverejňovali informácie, ako pripraviť dobré jedlo bez tučky, bez mäsa, bez vajec, bez mlieka atď. Verejnosť tieto odporúčané jedlá pomenovala ako „vojnové koláče, vojnové fašírky, vojnové rezne, vojnové chuťovky“ a pod. Keď vznikol nedostatok kože, vo výkladoch obchodov sa objavili dreváky s pútačom : „Sme pripravení zrieknuť sa všetkého! Pre víťazstvo sme pripravení chodiť aj v drevákoch.“

Aby maďarská vláda mohla vyhovieť neúmerným a tvrdo vymáhaným požiadavkám Berlína na dodávky poľnohospodárskych komodít za pomoc pri revízii hraníc, od roku 1940 zaviedla systém povinných dodávok od poľnohospodárov. Maďarsko dodávalo Nemecku asi polovicu svojej rastlinnej a živočišnej výroby. Maďarsko tiež dodávalo Nemecku okolo 90% ťažby bauxitu a viac ako 50% ťažby ropy. Za dodávky potravín, surovín atď. Nemecko prestalo Maďarsku platiť (podobne ako iným krajinám). Nemecký dlh Maďarsku rástol z roka na rok. Zatiaľ čo v roku 1941 to bolo len 140 miliónov mariek, v roku 1944 to bolo už 1, 5 miliardy mariek. V tom čase to boli obrovské sumy. Táto situácia nútila maďarskú vládu vydávať nekryté bankovky, čo malo za následok stúpajúcu infláciu, a to už počnúc rokom 1942.

Uvedený názov, ktorý sme dali našej nasledujúcej úvahe, môže dôslednejšie uvažujúceho človeka azda aj zaskočiť, ak nie priam zmiasť, keďže ide v ňom o známy oxymoron, čiže použitie takého prívlastku, ktorý býva v rozpore podstatným menom, ku ktorému sa viaže. V našom prípade zmysel tejto slovnej dvojice (syntagmy) *etický relativizmus* treba však chápať obrátene, ako *relativizmus v etike*. Je teda jasné, že tu ide iba o zdanlivý oxymoron, ktorý sa často používa ako literárna ozdoba. Lenže už ani v spojitosti s takým konfúziom objektom, za aké možno a treba pokladať i tzv. zväzky ŠTB, nebolo by vari na svete takého ozdobného prostriedku, čo by dokázal prekryť alebo spoločensky dajako „adjustovať“ túto ideologickú zvrhlosť, a teda nič ani z toho, čo by tu mohlo motivovať, ako obvykle, použitie takejto básnickej figúry. Ani sa o to neusilujeme. V našom prípade, ako sa to v jazykovej praxi často stáva, ide skôr o veľmi častú jazykovú antinómiu, keď akoby sme aj tu dávali do súvisu dva princípy, *relativizmus* a *etiku*, ktoré sa k sebe vôbec nehodia. Lebo na podstate relativizmu ani nemôže byť ničeo etické. A nie iba etické!

Relativizmus ako vývodiaci fenomén aj našej súčasnosti je vo svojich dôsledkoch okypťovaním etických noriem jeho uplatňovateľov, a to tým, že pri posudzovaní javov alebo faktov sa buď uspokojujú iba so svojim relatívnym, čiže čiastkovým poznaním (teda s vlastnou obmedzenosťou), alebo i vedome zamedzujú hodnotenie vecí tým, že neprípustia poznatky, čo by mohli podstatným spôsobom ovplyvniť ich riešenie. Ináč povedané, ide o cieľné zastieranie pravdy, a teda aj o intencionálne ohľupovanie verejnosti. *Relativizmus* je teda spoločenské zlo, ktoré sa v našom storočí čoraz ostentatívnejšie zakráda do nášho spoločenského vedomia a niektorí ho už pokladajú za pokračovanie ideovej zvrhlosti komunizmu a fašizmu. Aj jeho určujúcou taktikou je totiž tradičná lož, ktorou sa deštruuje poznanie a spoločenské vedomie, a to tak už dobre známym predstieraním a zovšeobecňovaním poloprávd, ba aj vyložených nepravd. Lenže tu teraz nejde iba o taktiku! – Stratégiou sa už očividne stáva Zlo, spoza ktorého počuť čoraz hlasnejší rehot biblicky známeho „otca lži“ (Jn 8, 44)!

V každom prípade pod etickým relativizmom treba teda rozumieť nielen bežnú absenciu rozumovej súdnosti, ak niekto, napríklad, zaujíma rozhodné stanoviská vo veciach, ktoré dobre nepozná, čo sa primárne často posudzujú len ako prejav hlúposti (ale čo sa sekundárne dotýka aj etiky), no tu treba mať predovšetkým na zreteli aj ten bujnajúci fenomén v našej spoločnosti, keď sa skutočná pravda vedome zastiera a vymýšľajú sa rôzne postupy, ako do širšieho povedomia dostať jej deformovanú a rozlične okypťovanú podobu. Ale aby sme boli spravodliví, ani tu by asi všeobecne nebolo správne tvrdiť, že takéto prejavy deformácie pravdy existujú v ľudoch aj napriek tomu, že by poznali jej skutočnú podobu. Treba mať totiž na pamäti aj reálne existujúci psychogénny syndróm krajnej podoby narcizmu, ktorý limituje schopnosť takto postihnuteho človeka, a uspošobuje ho iba na vlastné videnie pravdy! No ak každý relativizmus je aj jav patogénny, potom v tomto prípade ide o jeho najvyššie štádium.

Nazdávame sa, že sme podstatne vysvetlili základ, na základe ktorého možno vari najpregnantnejšie posúdiť, ako sa máme postaviť k problematike záznamov, čo sa nachádzajú v spomenutých zväzkoch ŠTB, aj k tomu, ako možno i tieto záznamy relativisticky využiť, čiže zneužiť na ciele, aké boli vlastné štruktúram, čo ich zostavovali a zaplňali v prevažnej miere menami šikanovaných nešťastníkov. Teraz sme totiž svedkami toho, že ak niekto ideologicky nevyhovuje týmto súčasným štruktúram, usilujú sa ho spoločensky odpísať práve tým, že sa proti nemu usilujú rozšíriť dokument o tom, ako by sa bol ten alebo onen človek, „načiaraný“ na ich „palosi“, ideovo spotvoril spoluprácou s touto najvykričanejšou špinou našej tak ťaživej a viac ako štyridsaťročnej minulosti. A neraz sú to práve oni, čo vyznávaním ideológie komunizmu a svojim členstvom v strane tvorili ten neodmysliteľný ideologický

substrát špičky toho mrazivého ľadovca, ktorým bola ŠTB! Ide teda o zjavné zneužívanie tohto tak tragického dokumentu našej smutnej minulosti. Preto ani nevieme, či je správne písať na túto temu pod azda až priveľmi eufemizovaným názvom (Zväzky ŠTB vo svetle etického relativizmu), keď by o nich bolo možné písať aj pod príliehavejším názvom či syntagmou: *hyenizmus a zväzky ŠTB!*

Treba totiž upozorniť na to, že spomenuté štruktúry prostredníctvom svojich televíznych „hovorcov“ striehnu na každého, aby ho použili na „odstreľ“, kto v týchto záznamoch zatiaľ čaká len na takýto podnet, ak sa nebude dostatočne báť prejavíť iný názor na veci, ako sa ho tieto nové a už dostatočne známe kruhy rozhodli pripustiť.

Pritom treba povedať, že všetci, čo sa dostali do pozornosti zločineckých chápadiel ŠTB, boli tyranizovaní mučeníci toho najpestrejšieho druhu zastrešovaní. Lebo nikto z tých, čo sa takto „dostali do záznamov“ a pritom svetonázorovo boli na svetelné roky vzdialení od „vierovyznania“ týchto temných síl, veru nemohol sa tam dostať akoby *sponte sua* (žeby napríklad stretnutie s týmito ľuďmi osobne inicioval), práveže naopak. A keďže aj náš nimi proscribovaný arcibiskup hovorí, že „každé stretnutie s týmito ľuďmi bolo preň ponížujúce“, isteže si takéto stretnutia s nimi nevolil pre svoje potešenie, a teda slobodne, a vnímať ich mohol len ako policajný teror. Čiže to nebolo preň iba *ponížujúce*, ale určite aj *veľmi bolestivé*. Nuž kto by sa mal za toto zodpovedať, a najmä za tú amorálnosť porušovania prezumpcie neviny, čoho sa tak bez záchvevu svedomia dopúšťajú naši TV hlásatelia a hlásateľky a ich neraz na takéto úlohy akoby osobitne najímali redaktori?

Preto si myslíme, že schopnosť dať tu miesto a priestor aj takýmto úvahám, by nemala chýbať ani pracovníkom ÚPN a na podobné služby ďalším osobitne plateným ľuďom v iných ústavoch, resp. i v telekomunikačných zariadeniach, aj keď azda už i vzhľadom na ich ideovú orientáciu a mentálnu dispozíciu je oveľa prijateľnejšie a navyše aj pohodlnejšie vychádzať len z takýchto holých záznamov a akoby z nespochybniteľných faktov!

To prvé totiž predpokladá účinnú, no veľmi náročnú metódu bádania, ktorá je vo vedeckom svete známa ako *štruktúrna metóda*, kým túto druhú, ktorou možno charakterizovať aj postup televízií tak ochotne zviditeľňovaných zamestnancov SAV a ÚPN, možno chápať ako *metódu pozitivistickú!* A tu sme pri podstate toho, ako by sa mal robiť výskum, aj čo sa týka hodnotenia takýchto zväzkov ŠTB.

Ťažko je však honosne pasovať niečo na „výskum“, ak takýto úkon pozostáva iba z mechanického odpisu či výpisu záznamov mien tých ktorých eštabáckych obetí. Potom sa právom možno domnievať, že títo „bádatelia“ si pritom možno ani neuvedomujú, či vôbec postupujú podľa dajakej metódy, čo sprejádzajú, a mala by sprejádzajú, každý takýto výskum. Preto by sme im chceli prakticky pripomenúť, v čom teda spočíva metóda štruktúrna, a v čom metóda pozitivistická, čo v ostatnom čase v ich asi ani neuvedomenej aplikácii tak veľmi rozbúrila hladinu nášho spoločenského života.

Na úvod treba povedať, že voľbu týchto metód možno odvodzovať od povahy skúmanej problematiky. Aj *pozitivistická metóda* má svoje uplatnenie, a to práve tam, kde sa možno prevažne oprieť o presne definované skutočnosti, čo prichádza do úvahy najmä v právnickej oblasti. Obmedzené možnosti uplatnenia má napríklad i v jazykovede, no len vtedy, ak sa výskum zameriava iba na zisťovanie popisných faktov, čiže len na tzv. vonkajšie dejiny jazyka. Preto má táto metóda iba obmedzené možnosti hodnotenia vecí, keďže neskúma ich vzájomné súvislosti, ani okolnosti, za akých určitý fakt mohol vzniknúť (alebo vzniknúť ani nemohol).

Preto pri takejto pozitivistickej metóde hrozí najmä to nebezpečenstvo, že tu ľah-

ko možno sklznúť na absolutizáciu či zovšeobecňovanie toho, čo v skutočnosti tiež má iba relatívnu platnosť, lebo absolútna je tu iba úchylnosť!

Preto pozitivistická metóda nemôže vystačiť pri skúmaní hláskoslovných, respektíve tvaroslovných otázok, čiže tzv. vnútorných dejín jazyka, sledujúc pritom kauzalitu a podmienenosť vecí a javov, čo si vyžaduje mať aj všestranné a hlboké znalosti súvisiacich otázok. A práve v takomto svetle treba vnímať a posudzovať aj jednotlivé záznamy vo zväzkoch ŠTB. Čiže štruktúrnou metódou aj tu treba skúmať veci v ich potenciálnom kontexte, a teda v ich vzťahoch a podmienkach, ako

Zväzky ŠtB

vo svetle etického relativizmu

vznikli a mohli vzniknúť, a či sú k dispozícii aj fakty na ich zaradenie do ich príslušných súvislostí. Preto nikto, komu je štruktúrna metóda výskumu vlastná, nemôže bez tohto hľadania súvislostí a priori prijať ani tú konfúziu informáciu, že ten alebo onen evidovaný človek vo zväzkoch ŠTB dostával za spoluprácu s touto organizáciou aj peňažitú alebo vecnú odmenu, čo naši už známi televízni redaktori ako aj „zriadení“ spomenutých ústavov tak ochotne a s veľkým oduševnením púšťali do éteru, ako by išlo o zjavné *propositiones aeternae veritatis!* – Nuž, pozrime sa teda na možnosti výkladov takejto informácie podľa štruktúrnej metódy bádania, o aké to vlastne „*večné pravdy*“ aj v tomto prípade ide!

Za relatívne novú informáciu o takejto dosiaľ neznámej veci možno pripustiť iba fakt, že štát za takéto služby aj platil, presnejšie povedané – vynakladal aj určité finančné prostriedky! Lebo ak tu určitý pracovník urobil o tom aj záznam, iste takú odmenu neuhrádzal zo svojho vrecka sám; a keby to nebola pravda, sotva by mu bolo napadlo „z ničoho nič“ urobiť takýto záznam. A teda za veľmi pravdepodobné treba pokladať aj to, že takéto finančné prostriedky dostávali do svojej pracovnej výbavy aj tí z radov ŠTB, čo mali v pracovnej náplni sledovať príslušnú obeť a ktorého si tu vyhládli podľa kritérií, na ktoré sme už poukázali aj v článku *Arcibiskup v kráľoch brán pekelných* (KULTÚRA, č. 5). No keďže sa takéto úradne iniciované akcie úplatkárstva uskutočňovali v podmienkach tzv. plánovaného hospodárstva, aj príslušné finančné prostriedky na to musel niekto plánovať, lebo aj keď ŠTB si mohla azda počínať ako štát v štáte, predsa ani ona, ako sa nazdávame, nemohla si celkom dovoliť svojvoľnosť podľa známej zásady *Ej hopsa od zeme, sami si všetko pojeme!* Predpokladáme teda, že aj tu museli existovať zažívané a bežné účtovné postupy, podľa ktorých použitie takýchto prostriedkov sa mohlo, resp. aj malo uskutočniť. Na pražskom Ministerstve vnútra budú vari ešte dokumenty o tom, kto teda takéto „odmeny“ nielen plánoval, ale aj prevzal, v čom

tiež, na základe dôverných stykov s týmto úradom opäť by mohol poslúžiť nám už ideovo veľmi dobre známy a v tomto smere ochotou až prekypujúci istý *denník* (ako *sme* o tom presvedčení), a to svojím promptne protežovaným zistením! Zatiaľ pre nás ostáva aj otázka, kto prevzatie takejto „vdľačnej“ pozornosti od ŠTB podpísal, resp. mohol podpísať, a či to niekto vôbec aj podpísal! Lebo tu napokon nie je vylúčené ani to, že do úvahy predsa len môže prísť aj onen záver z citovanej „hopsasa zásady“ – *sami si všetko pojeme!* Veď pre takúto kontrolu morálne rovnako laxne založených orgánov ŠTB asi bolo dostačujúce, keď sa v jej v záznamoch uviedlo iba me-

no „odmeneného“, a to v pevnom presvedčení, že nikto z takto „poškodených“ sa neohradí, lebo sa ani nedozvie, v akej finančnej

hre si ho dovolili tieto orgány citovať, a ak by sa o tom hneď aj dozvedel, sotvakto by sa tu odvážil uplatniť svoju reklamáciu! Veď aj v tomto smere sa orgány ŠTB mohli plne spoľahnúť na spomenutý a účinne fungujúci faktor zastrešenia, a to dokonca na takýto cieľ aj uskutočňovanými vraždami, najmä kňazských obetí, a to počínajúc františkánskym kňazom Emanuelom J. Cubínom v roku 1965 a v roku 1988 surovou vraždou kňaza Štefana Poláka (zatiaľ) končiac! A za dodnes záhadné úmrtie treba pokladať aj prípad kňaza J. Coufála a spišského generálneho vikára Dr. Jozefa Ligoša v roku 1973, o ktorého náhlom skone oznamovacie prostriedky mlčali (alebo museli mlčať), kým na druhej strane bol jasne daný zákaz túto smrť lekársky vyšetriť! Aj toto akoby bolo vypočítané na vedomé utváranie psychózy tajomnosti, a tým následne i väčšieho strachu. Preto je nevyvrátiteľné, že by sa tieto horibilné prípady boli uskutočnili s iným cieľom, než bolo vyvolanie traumy zastrešenia, keďže ani pri jednom z nich nebol dokázaný obvyklý motív krádeže či lúpeží. A navyše, ŠTB si

tu obľudne mohla poslúžiť ešte i takým medzinárodne výpomocným odstrašujúcim prostriedkom, akou bola aj vražda poľského kňaza Popieluszka! Teda všetko to s nepochybným motívom exemplárneho vytvárania ovzdušia strachu, a teda aj účinného umlčovania kňazskej society a cirkvi vo vtedajšej „riši zla“. Nuž mohol by mať niekto z takto zastrešovaných kňazov odvahu ohradiť sa proti podobným nehoráznotiam, ba čo i len proti tým systematickým „invitačným“ či „vítacími“ násilnostiam oných štruktúr, ktoré by sme s Hviezdoslavom mohli právom nazvať strašným „*zvlékou človečenstva*“?

Preto ktokoľvek pri analýze týchto zväzkov a ich na axiómy povyšovaných údajov, čo mutatis mutandis platí aj vo vzťahu k pochybne označovaným „recipientom“ týchto úradne uskutočňovaných úplatkov (akoby za služby eštabákom) – sotva bude môcť vecne vyvrátiť aj našu verziu, a to či už o ich skutočných, resp. možných prijímateľoch, keď si tu dovoľíme povedať, že oné grošky (a či čo) s veľkou pravdepodobnosťou mohli poputovať aj do utajených kešení príslušníkov ŠTB, drzo pritom zakrývajú svoju viac než možnú korumpčnosť menom takouto nehoráznou evidenciou postihnutých obetí!

A netreba mať osobitne bujnú fantáziu, aby sme si domysleli, komu v skutočnosti mohli slúžiť aj tie potenciálne tak isto pod nepravými menami vedené „konšpirácie“ či „prenajímané“ byty! Lenže o tých skutočných, ba čo i len možných cieľoch takýchto v každom prípade konfúziých a veruže podozrivó vyznievajúcich zariadení – *libenter tacendum!* A tak na radu apoštola Pavla (Ef 5, 3) aj my tu o tom *radšej pomlčíme*... Preto by sme chceli dať do láskavej pozornosti všetkým tým otrľým przniteľom dobrého mena ľudí, neokročane vystavených na verejné pľundrovanie po obrazkách TV, aby sa v budúcnosti zamýšľali nad etickosťou a či skôr neetickosťou svojej horlivej služby, lebo i tu platí prezumpcia neviny, ktorá by mala byť aj pre nich aspoň mravne záväzná, ak by už na ňu nestačili intelektuálne.

JURAJ CHOVAN

Kresba: Andrej Mišanek

Masový vrah = otec globalizácie

Bolo krásne, slnečné a pomerne teplé aprílové popoludnie. Sadol som si do kresla a zapol som si televízor, aby som sa dozvedel, čo nové pre nás naši mediálni experti a formovači myslenia pripravili. V kresle som ešte nesedel ani dve minúty, keď som si uvedomil, že asi nezostanem len sedieť, ale asi ma v kresle rovno vystrie. Nie preto, že by som cítil únavu z celodennej práce, ale z reportáže, ktorú som si pozrel a s hrôzou vypočul na TA3.

Podľa viacerých vedcov je Džingischán otcem globalizácie a riaditeľ Džingischánovho múzea v Mongolsku nazval tohto krutého násilníka a krvičného vraha bohom v ľudskej koži. Reportáž ďalej pokračovala konštatovaním, že výboje Džingischána zabezpečili spojenie rôznych civilizácií a na tých územiach, ktoré jeho armády vyplienili a násilne pripojili k jeho ríši, nastali ekonomické, kultúrne a aj právne zmeny.

Čo je veľa, tak to je už moc. To už naozaj niektorí ľudia, ktorí sú zodpovední za reportáže a televízne príspevky, stratili všetku súdnosť?

Džingischán bol jeden z najhorších masových vrahov v dejinách ľudstva. Popri ňom bol Napoleon neškodný vodca, ktorý svojimi dobyvačnými vojnami nesiala Džingischánovi ani po členky. To už sme naozaj odkázaní na takéto vzory? To už naozaj Slovákom a hlavne našej mládeži nevieme ukázať vzory s čistým morálnym kreditom? Prečo neponúkame Slovákom vzory, akými nepochybne sú Ľudovít Štúr, Andrej Hlinka a iní, ktorí za svoj národ bojovali tak, že ich morálny kredit je aj po desaťročiach čistý a môže nám byť príkladom? Prečo niektorí Slováci majú chrbtovú kosť „proklaté nízko“ a namiesto toho, aby našej mládeži opisovali celoživotný zápas napríklad Antona Bernoláka

alebo Ľudovíta Štúra za vlast' a národ, siahajú po cudzie vzory, a to ešte po také pochybné, akým Džingischán určite je. Tento masový vrah má v hlavnom meste Mongolska osemmetrovú sochu. Prečo nemôže mať v Bratislave, v hlavnom meste Slovenska, krásnu, veľkú, podobne vysokú sochu Andrej Hlinka?

Slováci, schopní za peniaze deformovať myslenie Slovákov, je mi váš úprimne ľúto.

Keď skončila reportáž o „otcovi globalizácie“, tak mi napadla jedna myšlienka. Čo bráni dnešným pánom Európy a sveta vyhlásiť za „otca globalizácie“ Hitlera? Veď aj on násilnými vojnami spojil rôzne kultúry a civilizácie a na územiach, ktoré jeho armády násilne pripojili k jeho ríši, nastali ekonomické, kultúrne a aj právne zmeny.

RÓBERT ŠVEC

Prednedávnom sa v talianskych knihkupectvách objavila nová kniha od svetoznámeho talianskeho spisovateľa Vittoria Messoriho – *Katolícke fórum: Iný pohľad na dejiny a súčasnosť* (Milano: Sugarco Edizioni, 2007, 477 s., cena 18 eur).

Autor medzinárodných bestsellerov v tejto svojej najnovšej knihe *Emporio Cattolico* [Katolícke fórum] rozoberá a popiera „čierne legendy“ v dejinách.

Tieto stránky sú tak veľmi „politicky nekorektné“, ako je to len možné. Sú zamerané na skúmanie a podrobnú kritiku historickej pravdy, ktorú autor tohto štvrtého zväzku edície *Vivaio* často charakterizuje ako „zmanipulovanú“.

Táto kniha je skutočným fórom a prehľadom, do ktorého tento novinár a spisovateľ zhromaždil sériu prienikov do histórie, ďalej ideológie, rôzne udalosti, osobnosti. To všetko je znázornené z kresťanského, a teda katolíckeho pohľadu, ktorý odmieta konformizmus, otrepané frázy a víťazné nepravdy.

Každé svoje tvrdenie dokresľuje bohatým arzenálom údajov, správ a anekdot, ktoré verejnosť často nepozná. Vďaka tomu sa čítanie knihy stáva veľmi pútavým.

Vittorio Messori sa narodil v antiklerikálnej rodine. Vystudoval politické vedy na Štátnej univerzite v Turíne. Jeho učiteľmi boli takí majstri filozofie ako napríklad Alessandro Galante Garrone, Luigi Firpo či Norberto Bobbio, známi vyznavači agnosticizmu, ktorý popiera možnosť objektívneho poznania podstaty sveta a jeho zákonitosti. Vittorio Messori sa neskôr obrátil na katolicizmus a stal sa jedným z najznámejších katolíckych spisovateľov na svete.

Vittorio Messori je jediným spisovateľom, ktorý publikoval knihy v spolupráci s poslednými dvoma pápežmi – s Jánom Pavlom II. (*Prekročiť prah nádeje*, 1994) a s kardinálom Jozefom Ratzingerom, dnešným pápežom Benediktom XVI. (*Správa o viere*, 1985). Jeho svetový bestseller *Hypotéza o Ježišovi* preložil do slovenčiny Štefan Sandtner ešte v roku 1988 ho vydal Slovenský ústav sv. Cyrila a Metoda v Ríme. Za čias dvadsiatku kníh, čo napísal – po slovensky z nich vyšli iba tri – dostal viacero počt a ocenení. Naposledy išlo bola prestížna „Cena Katolíckej kultúry“, ktorú dostal v Splitte 11. apríla 2006.

Najnovšia kniha Vittoria Messoriho *Katolícke fórum* je pre nás Slovákov zaujímavá aj tým, že v nej venoval pozornosť aj slovenským dejinám. Na stranách 262 až 268 je kapitola 67, ktorá má názov *Jozef Tiso*, v ktorej tento svetoznámy spisovateľ podáva svoj pohľad na osobnosť katolíckeho kňaza, prezidenta prvej Slovenskej republiky. Preklad tejto kapitoly prinášame pri príležitosti 60. výročia jeho potupnej popravy.

Vittorio Messori odpovedal na niekoľko otázok, ktoré akiste zaujmú aj čitateľov Kultúry:

- Prečo práve tento názov *Katolícke fórum*?

MESSORI: - *Katolícke fórum* je názov, ktorý mi vnukol samotný obsah mojej knihy: ide totiž o akési fórum, „tržnicu“, kde sa nachádzajú veci od výmyslu sveta – teda témy. Spája ich však jedna jediná červená niť. Treba ale povedať, že pri výbere tohto názvu na mňa pôsobila aj spomienka na blahoslaveného Františka Fať di Bruno (1825 – 1888). Napísal som jeho životopis pod názvom *Seriózný Talian*. Fať di Bruno bol „umelec milosrdenstva“ a okrem nespočetných dobročinných iniciatív založil aj nákupné družstvo pre potreby kňazov a veriacich a nazval ho práve „Emporio Cattolico“, teda *Katolícke fórum*.

- Aký je cieľ vašej knihy?

MESSORI: - Táto kniha je štvrtou publikáciou v edícii *Vivaio*. Táto edícia nesie meno podľa stĺpčeka, čo som počas dlhých rokov uverejňoval v *Avvenire*. Tie články som potom zhromaždil do knihy *Premýšľanie o dejinách*, neskôr do knihy *Výzva viery* a napokon do knihy *Veci života*. Nová kniha, *Katolícke fó-*

Vittorio Messori,

autor medzinárodných bestsellerov

Rozhovor s talianskym katolíckym spisovateľom

rum, obsahuje články, ktoré som kedysi napísal pre mesačníky *Jesus* a *Il Timone*, ako aj pre denník *Corriere della Sera*. Predtým edíciu *Vivaio* vydávalo vydavateľstvo San Paolo, teraz ju vydáva milánske vydavateľstvo Sugarco. Účel knihy je ten istý, ako cieľ tejto edície a čitateľa ho dobre poznajú: uvažovanie nad dejinami a súčasnosťou s cieľom nájsť „katolícke“ myslenie. Mnohým veriacim v súčasnosti často chýba perspektíva vychádzajúca z viery. A nie náhodou mnohí nakoniec prijímajú prevládajúce, „politicky korektné“ myslenie, ktoré manipuluje skutočnosť. Robia tak možno s dobrými úmyslami, ale vytvárajú sa tak iluzórne mýty a predovšetkým sa dopúšťajú hriechu pokrytectva. To je hriech, na ktorý Ježiš často prudko reagoval.

- Aké?

MESSORI: - Veľké organizácie homosexuálov, pričom mnohé z nich sú anglofónneho razenia. Gayovia ako každá iná menšina sú vo svojich komunitách často rozhádaní, ale najmä v Spojených štátoch amerických vedú preklenúť rozdielne stanoviská a zjednotiť sa v prakticky jednomyselnej averzii voči „pápežskej“ etike. Potom je tu gigantický farmaceutický priemysel, najvýnosnejší

- Teda na katolícku cirkev sa útočí?

MESSORI: - Áno, a tak to bolo vždy. A z pohľadu prozreteľnosti môžeme povedať „našťašie“, lebo ak je Evanjelium skutočným Evanjelium, má rozdeľovať. Dnešná cirkev však nie je ohrozovaná len zvonka, ale aj zvnútra. Niekedy mám dokonca dojem, že pápež je vodca bez vojska. Po 2. Vatikánskom koncile protestovali katolícki progresisti proti cirkevným inštitúciám, a týkalo sa to najmä vtedy prevládajúcich sociálnych tém. V súčasnosti prebieha akási skrytá schizma medzi veriacimi, ktorí v súkromí neposlúchajú mravné pravidlá cirkvi, ale navonok to nepreukazujú. Ak sa ich niekto spýta na náboženskú príslušnosť, povedia, že sú katolíci, chodia aj do kostola, ale vôbec neuplatňujú smernice o sexuálnej a rodinnej etike. Týka sa to používania antikoncepcionálnych prostriedkov až po súhlas s rozvodom, so spoložitím, s homosexualitou a dokonca aj s potratom. A potom tu máme veriacich intelektuálov, ktorí

podpisujú dramaticky znejúce vyhlásenia, v ktorých sa Benedikt XVI. javí ako Pius IX., ktorý chce

vytvoriť priepasť medzi spoločnosťou a Cirkvou. Na druhej strane politickej barikády sú ľudia, ktorí hlásajú poučné kázne, chcú obraňovať zubami-nechtami, dokonca viesť krížovú výpravu, ale ich skutky vyznievajú veľmi rozpačito.“

- Čo tým chcete povedať?

MESSORI: - Je známe, že predstaviteľia Cdl sú proti spoluzitiu. Avšak všetci, zdôrazňujem všetci, sú v takom rodinnom postavení, ktoré cirkev pokladá za neusporiadané. Spomedzi tých, ktorí sa vydávajú za obrancov rodiny, je „na poriadku“ jedine Clemente Mastella, ktorý môže prijímať sviatosti, keďže má jednu jedinou manželku, ktorú nikdy neopustil. Ironiou osudu je, že ide o zástupcu tej Únie, ktorá legalizovala formu spoluzitia. Práve proti tejto forme chcú bojovať „neusporiadaní“ z centra Cdl. Samozrejme, len Boh vidí „do srdca skutkov“, a teda len On môže súdiť. Ale z ľudského hľadiska je to tak, že politici, ktorí sa stavajú do radov obhajcov rodiny, sa podieľajú na nekonzistentnosti medzi praxou a doktrínou, ktorá v súčasnosti tak veľmi poznačuje katolicizmus.

- Ste veľký bádateľ zaoberajúci sa Pannou Máriou. Mohli by ste čitateľom vysvetliť dôvod tejto voľby a to, akým spôsobom sa mariánska úcta zapája do dejín?

MESSORI: - Pred *Empóriom* som napísal päťstostranovú knihu *Hypotéza o Márii*. Hlavná téma tejto knihy je, že dať Matke také miesto, ktoré jej veriaci vždy inštinkatívne prisudzovali a ktoré Cirkev zakotvila v dogmách, nie je len akási alternatíva, akýsi ústupok sentimentálnosti, ale je to potrebný spôsob, ako ochrániť vieru v Syna. Okrem iného na to poukazuje aj protestantská reformácia, kde je Mária demytizovaná a odsunutá do kúta, a kde sa nakoniec aj vytráca viera v Ježiša. Mária zabezpečuje zdravú materiálnosť, teda pravdu o Vtelení, a neexistuje o nej taká pravda, ktorá by neslúžila aj Kristovi. „Máriológia“ je neoddeliteľná časť kristológie.

Zhovárал JOZEF M. RYDLO,
člen Slovenského ústavu

Autor je poslanec Národnej rady SR,
podpredseda jej zahraničného výboru

- Tvrďte, že historická pravda sa často manipuluje. Ktoré „čierne legendy“ popierate v tejto knihe?

MESSORI: - Vo všetkých mojich dvadsiatich knihách som sa snažil o vypracovanie „apologetiky“ dnešných čias, pričom som sa vždy riadil tým, že majákom v práci veriaceho musí byť pravda a jedine pravda. A ako v predchádzajúcich troch publikovaných knihách, aj v tejto skúmam obvinenia, ktoré sa vzťahujú na dejiny Cirkvi, pričom nešetím silami pri stanovovaní, čo sa stalo naozaj. A tak často objavujem, že katolíci nie sú vinní vo všetkých prípadoch žalôb, ktoré sú im adresované. Alebo sú vinní v oveľa menšej miere, ako sa zvykne hovoriť. V *Katolíckom fóre* sa napríklad zaoberám obvinením z kresťanského antisemitizmu alebo epizódami ako bola Svätobartolomejská noc, masaker protestantov v 16. storočí, ktorý sa pripisuje na vrub Katolíckej cirkvi. V tejto knihe sa varí nenachádza stránka, ktorá by nereagovala na nejakú obžalobu a nepoukazovala na jej neopodstatnenosť, pochopiteľne, ak na to poukazujú pravdivé fakty. Nikdy nezabúdam na to, čo už bolo povedané: „Boh chce pravdu, ale na to, aby ju odhalil, nepotrebuje klamstvá toho, kto hovorí, že v Neho verí.“

- Kto vyvíja snahy proti rodine a všeobecne povedané aj proti etickej katolíckej perspektíve?

MESSORI: - Existencia lobistických skupín, o ktorých nedávno hovoril Benedikt XVI., je očividná. Činnosť týchto vplyvných nátlakových skupín nie je namierená len proti manželskému páru v perspektíve viery, ale proti celému etickému a mravnému súboru Cirkvi. Nepriateľský postoj ku katolíckej morálke má Svetová zdravotnícka organizácia v otázke antikoncepcie, potratu, prenatalnej diagnózy za účelom eliminácie postihnutých plodov; ďalej niektoré významné organizácie v ekologickom hnutí, ktoré by sa chceli zbaviť Evanjelia z nostalgie za pohanstvom; niektoré odnože slobodomurárstva najmä v krajinách južnej Európy ako je Francúzsko a Španielsko. Pápež mal však na mysli aj iné lobistické skupiny.

tonómie a nakoniec aj pri zrode slovenskej slobody práve duchovní.“

Kňaz Andrej Hlinka na začiatku 20. storočia založil Ľudovú stranu; práve on Vittorio Messori neskôr získal schválenie a rady od dona Sturzu. Otec Hlinka bol a až do konca zostal duchovným, ktorého jeho ľud prechovával v úcte nielen pre jeho politickú činnosť, ale aj pre jeho nezvyčajné zanietenie, s akým vykonával a podporoval sociálne zamieranú činnosť a pomoc. Bol verným mužom Cirkvi a zástancom bezpečnej katolíckej pravovernosti. Svojej strane vdýchol ducha sociálnej náuky Cirkvi, pričom vylúčil akékoľvek násilie a extrémizmus. Slovensko bolo v tom čase ovládané Uhorskou v mocenskom systéme habsburskej ríše a stále ho ohrozovali silní susedia - Rusko, Nemecko a Poľsko. Pre svoju krajinu však Hlinka neobľomne žiadal slobodu.

Keď vypukla 1. svetová vojna, Slovensko postihol rovnaký osud ako celé Rakúsko-Uhorsko. Túžba po autonómii bola taká silná, že mnohí odišli do krajín Dohody a vytvárali oddiely, ktoré bojovali proti cisársko-kráľovskej monarchii dokonca aj na talianskom fronte.

Po konci vojny sa víťazi na ruinách rozpadnutého impéria snažili izolovať Nemecko tak, že vytvárali nárazníkové štáty. Slovensko sa práve oslobodilo od Maďarov, ktorí sa im okrem svojho jazyka snažili nanútiť ešte aj vlastných biskupov. Spojenecké mocnosti sa rozhodli, že Slovensko spoja s Českom, a tak založili umelú Česko-Slovenskú republiku. Slovensko toto spoložitie znašalo ťažko aj preto, lebo jeho pevný katolicizmus naďalej prevažne sedliackej krajiny začalo ohrozovať Česko, krajina Jana Husa a slobodomurárstva. Slobodomurárske lóže v Prahe mali taký silný vplyv, že stáli na počiatku vnútorného zjednotenia. Nacistický cyklón však v svojej expanzívnej politike za tolerancie „demokratickej“ Európy si vyžiadala Sudety, kde sa hovorilo po nemecky, a ovládlo to, čo zostalo z Česka. To sa zmenilo na „Protektorát Čechy a Morava“.

Keď zomrel msgr. Hlinka, za ktorým truchlil celý národ (a uctila si ho aj Svätá stolica, ktorá ho vymenovala za apoštolského protonotára), zodpovednosť za Ľudovú stranu prešla na vtedy ešte mladého Jozefa Tisu. Všetci ho volali „monsignor“, aj keď odmietol prijať tento titul, ktorý mu pápež udelil motu proprio. Tiso nemal rád honosné tituly. Získal doktorát z teológie, jeho život aj myšlienky boli bezúhonné; až do konca života svoje politické poslanie spájal s pastoraálnou zodpovednosťou v jednej malej farnosti, lebo chcel ukázať, že je predovšetkým kňaz. V rodine mal dvanásť benátskych predkov. Keď Hitler ničil Česko-Slovensko, dal si ho predvolať a navrhol mu tri možnosti: buď nacisti obsadia aj Slovensko a urobia z neho protektorát, alebo si ho rozdelia medzi sebou jeho susedia, alebo okamžite vyhlási nezávislosť, ktorú bude Nemecko rešpektovať. Nemcov totiž toto chudobné územie bez priemyslu nezaujímalo; navyše bolo osídlené slovenským obyvateľstvom, ktorým nemeckí „árijskí“ rasisti pohŕdali.

Monsignor Tiso predniesol tieto Hitlerove alternatívy slovenskej krajinskej vláde a parlamentu, ktorý sa medzičasom vytvoril. Zhromaždenie jednomyseľne schválilo nezávislosť. Urobili to veľmi rýchlo, lebo nemecké vojnové lode na Dunaji mierili delami na bratislavské verejné budovy. Hitler sa totiž ponáhal, chcel, aby zmizol aj posledný kus Česko-Slovenska. Aj keď slobodné Slovensko vzniklo na základe nacistického vydiarania, vyšlo z dlhodobej a hlbkej túžby ľudu po osamostatnení. Preto teda nešlo o umelý štát. To dokazuje aj fakt, že zakrátko jeho existenciu

uznalo mnoho štátov sveta, vrátane Svätej stolice a Sovietskeho zväzu, a že v Ústave SR schválenej parlamentom sa už v prvom článku zakotvovala Božia zvrchovanosť, vernosť katolicizmu a dodržiavanie ľudských práv.

Kresťanskými princípmi sa inšpirovala nielen ona ústava, ale explicitne aj celá legislatíva. Ako píše Milan S. Ďurica, emeritný profesor univerzity v Padove a v súčasnosti pôsobiaci na univerzite v Bratislave, „k spravodlivému hodnoteniu morálneho profilu politickej vedenia republiky, na ktorej čele bol Tiso, prispieva jeden fakt spomedzi mnohých: počas šiestich rokov celého trvania republiky napriek vojnovým časom nebol nikto popravený. Úcta k ľudskému životu stála nad najvyššími zájmami štátu vo vojnovom stave“. Ten,

VITTORIO MESSORI

Jozef Tiso

Úryvok z knihy Katolícke fórum Iný pohľad na dejiny a súčasnosť

ktorého komunisti obesili ako vodcu „krvavého režimu“, v skutočnosti nikoho nezabil, ba vyvinul všetko možné úsilie, aby sa čo najmenej musel prispôbovať tlakom hrozného suseda a aby sa vyhol jeho nárokom diktovať predpisy. Tiso bol týmto diktátom prtláčený k múru: buď nezávislosť a spojenectvo, alebo vojenská okupácia. Tiso si ako realisticky zmýšľajúci kresťan vybral cestu menšieho zla. Bol presvedčený o tom, že Slovensko ako samostatný štát bude mať určité možnosti pre manévrovací priestor.

Viacrát sa vyznal z toho, že do politiky šiel z nevyhnutnosti, že ho hnala túžba pomôcť milovanej, ale stále ponižovanej vlasti. Vždy však zdôrazňoval, že radšej by bol dal prednosť kňazskému povolaniu a venoval sa pastoraálnej činnosti. Ako sme už spomenuli, nikdy sa nevdal zodpovednosť za farnosť a v úplnej diskretnosti sa venoval veľkorysému milosrdenstvu voči mnohým chudobným ľuďom. Hitler nenávidel všetkých kňazov a tohto zvlášť, lebo ho pokladal za podozrivého a zákerného, preto ho viac ráz aj tvrdo pokarhal. A bol by sa rád Tisu zbavil, avšak nebolo za neho náhrady, lebo nikto iný z jeho ľudu sa netešil takej úcte a charizme ako on. Jeho odvolanie alebo dokonca poprava by bola bývala vyvolala vzburu, a to si Nemecko nemohlo dovoliť ani vzhľadom na ochranu vojenských ciest a komunikácií smerom na Ukrajinu.

V hlavnom meste štátu, v Bratislave, boli na dennom poriadku sťažnosti nemeckého vyslanectva na miestnu politiku, ktorú vyslanectvo považovalo za „ústupčivú a slabú“. Nacistom sa podarilo postaviť proti kňazovi a prezidentovi republiky jeho vlastných ministrov, ktorí sa správali ako infiltrovaní ľudia majúci dôveru hitlerovského režimu. Tiso potom musel čeliť nielen vnútornej klike kolaborantov, ale aj veľkej a vplyvnej nemeckej menšine, ktorá už stáročia žila na slovenských hraniciach (Bratislava má nemecký názov Pressburg) a ktorá prešla na stranu nacizmu.

Vláda a parlament boli činné až do poslednej chvíle a napriek autoritatívnym pokusom sa do konca jestvovania SR a v čo najväčšej miere dodržiavala demokracia zakotvená v Ústave Slovenskej republiky. Vláda i parlament sa usilovali napredovať po bolestnej ceste menšieho zla aj v oblasti židovskej otázky. Nebolo síce možné ignorovať hroziace nemecké tlaky, no vláda odmietla pri-

jať rasovú a biologickú Hitlerovu teóriu, ktorá odporovala kresťanskému náhľadu. Definícia žida teda vychádzala len z hľadiska vierovyznania.

Nebolo to pokrytécké päťlizačstvo, ale opatrenie, ktoré umožnilo aspoň obmedziť dimenziu tragédie. Už sme spomenuli, že keby nebola bývala vyhlásená nezávislosť Slovenska, z tohto štátu by sa stal protektorát tretej ríše tak ako z Česka a Moravy. V Protektoráte Čechy a Morava bola preto možnosť úniku pre Židov (tam podľa národnostného hľadiska!) nulová a deportovalo sa prakticky všetko židovské obyvateľstvo. V Slovenskej republike, kde bol na čele monsignor Tiso, bola situácia iná. Ešte v roku 1942 sa stanovilo, že za „Židov“ nemožno považovať tých, ktorí požiadali o krst pred rokom 1939, takže ich nemožno deportovať. Toto rozhodnu-

skutočnosti táto vzbura nevzišla z vôle slovenského ľudu - ten stál až do konca pri svojom prezidentovi v kňazskom habite -, ale bola dielom parašutistických oddielov Červenej armády, ku ktorým sa potom pridali malé skupiny miestnych komunistov.

Keďže sa stáva, že človek narazí na kvetnaté opisy tohto takzvaného povstania, bude užitočné odvolať sa na pripomienky Milana S. Ďuricu, ktorého sme už citovali: „Povstanie neoslobodilo Slovensko od nemeckých zásahov, ale naopak, spôsobilo vojenskú okupáciu zo strany Nemcov. Nezvrhlo bratislavskú vládu, ale ešte viac ju oslabilo zoči-voči nemeckej svojvôli. A nakoniec, krajinu zredukovalo na zónu pre vojenské operácie Wehrmachtu a Červenej armá-

socializmus, na porazenie ktorého bolo potrebných šesť rokov boja a zomknutie sa koalície vtedy najsilnejších štátov sveta. Keby bolo bývalo Slovensko odmietlo nezávislosť s tým, že za ňu ručí Hitler, alebo keby monsignor Tiso a členovia jeho vlády, ktorí súhlasili s myšlienkou zachrániť, čo sa dá, boli bývali rozhorčené podali demisiu, bolo by to malo ešte katastrofickejšie následky, a to aj pre židovské obyvateľstvo...!

Keď nadišiel koniec, kňaza Tisu všetci zradili, a ako prví ho zradili Američania: Tiso odišiel s vládou do Rakúska kvôli postupu Červenej armády, ktorej samotní Američania povolili okupáciu strednej Európy podľa dohody so Stalinom. Tisu nakoniec zatkla americká armáda a odovzdala ho č.-s. retribučnej justícii. Už vtedy bolo známe, aký osud ho postihne: nezabúdajme, že Američania a Angličania odovzdali Stalinovi státisíce Ukrajincov, ktorí sa vzbúрили proti komunistickému režimu a pridali sa k nemeckej armáde. Takýchto „zradcov“ Rusi poslali na jatky.

Tiso bol postavený pred „národný súd“ v Bratislave - fotografie ho ukazujú v habite rímskokatolíckeho kňaza, ktorého sa nikdy nezriekol. Bol odsúdený na smrť obesením; ten trest bol stanovený už vopred. Je však dôležité podotknúť, že tento predpojatý súd nezohľadnil mnoho lží o jeho súkromnom živote, napríklad to, že Tiso mal údajne mať dcéru, a odmietol ich ako nepravdivé. Odsúdený ukončil svoj duchovný testament slovami, že zomiera ako svedok prirodzeného zákona, ktorý dal Boh každému národu, aby sa usiloval žiť slobodne, a ako obranca kresťanskej civilizácie proti komunizmu.

Naskutku, slovenský ľud v prvých slobodných voľbách združujúcou väčšinou komunizmus odmietol. Bolo mu však znova nanútené zjednotenie s Českom, kde Moskva mala viac spojencov. Nebolo ich však dosť na to, aby sa dostali k moci demokratickými voľbami. Nakoniec Stalin stratil trpezlivosť a v roku 1948 dal povel na zorganizovanie štátneho prevratu, vďaka ktorému sa komunistom podarilo nastoliť jednu z najhorších tyranii vo východnej Európe, ktorá svoju nenávisť zameriavala zvlášť na veriaciach.

Keď červený režim padol, Slováci usutočnili sen Jozefa Tisu: malé, chudobné, ale nezávislé Slovensko si v súčasnosti riadi chod vlastného štátu. A hlavne: Slovensko je dnes povolané žiť v inej dobe, ako bola ona, doba ohňa a železa, v akej žil Tiso. Práve tá doba zlomila farára, ktorý napokon chytil uzdu politickej moci a musel ju vedieť udržať v rukách. Bez tejto moci by sa bol celkom dobre zaobíšiel. Je veľavravné i to, že Tiso päťkrát vyjadril želanie, aby ho vyššia cirkevná moc - hoci len jeho biskup -, požiadala o odstúpenie z politickej funkcie. Avšak: vôľa bola taká, aby zostal. Z poslušnosti preto zostal. Aj keď vedel, že ho to bude stáť vlastný život. Život položený za svoj národ.

Preložili:

STANISLAVA MOYŠOVÁ
a JOZEF M. RYDLÓ

APOKALYPSA

... až sa aleja vydá
na cestu ...

... a detské nohy
udupú človeka ...

... až sa krv dopije
do dna ...

... a slnko bude
v splne ...

... potom nám zuby
zahrkocú
na posledný karneval

KARNEVAL

v kriku počuť
len šepot ticha

radosť je roztopená
v cukri medu na detskej
tvári

cítíme sa hosťami
vo vlastnom tele
v ktorom sme až po krk

tancujeme do taktu
vlastnej pišťalky
na ktorej si hráme z dlhej
chvilky aby sme
vylákali ...
(svedomie?)

z tváre hľadí
celý život
s otázkou
či vlastne bol
je
bude?

vyťahujeme si Ariadnino
zamotané kľbko niti
ako pavúk
na ktorého konci
je neskrotený Pegas

kým vytlačíme
Sizyfov kameň
zo srdca
aby nám odľahlo

odpútame Promethea
zo seba
ošetříme Achilovu päťu

a spevníme Ikarove krídla
aby sme mohli pevne
lietať na vlastných nohách
a zmieriť sa so slnkom

budeme kráčať
v znamení raka
odpočívať v pokoji
kým neodbije o päť minút
dvanásť
a vina padne
na Evino jablko

LEN TAK

cítim dušu

žltá rieka – Chuang-che
sa mi v žilách mieša

van Goghovým uchom
počúvam
ako sa obloha
rozlieva medzi prsty

sviece zhasli

kvapky padajú do oblakov
vytrvalo
(iba náhodne)

a na oblohe ostalo
visieť niekoľko
priklinovaných vtákov

verzatkou chcem vyryť
zopár pohľadov
do číhosi úst

potichu
už svitá... mesiac

NÁVRAT

Pod nezrelým dychom úst
si prečítam čo mi chceš
povedať

Tvoj dych zadržíava
všetky výdychy

So srdcom na spánku
prikladám k mušli ucha

dlane
znejúce ako
ozvena mora v mušli
ozvena hlasu v horách
ozvena modlitby v chráme
z pätnásteho storočia

sme spojení pupočnou
šnúrou

tu ma máš
ale ďalej, inde,
inokedy,
inak

s (bo)lešťou
naveky

OKAMIH

slnko s mesačnou
maskou
sa schovalo pod
nechty

TOMÁŠ KRÍŽ

Cítim dušu

a noc si hľadá
sny v očiach
vtákov utajených
vo vlasoch stromov
spolu so zrnkom
dotyku

DEBUT

som iba oneskorený
debut svojich
rodičov
v koži viazaný
ktorý sa snažia autori
po celý čas
opraviť

ZÁKON

oko za oko

ale vyber
z neho
brvno

aby
som
hľadel
na teba

vraj s láskou

MODLIDBA

BOHA

zahraj sa na
Šimona (nie Samsona)
ponúkam ti
angažmán
pomôž mi s krížom

cítim ticho

podaj mi aspoň
ručník
nechám ti svoj monogram
vo všetkom skrytý

zaplaďte

nech slova nepadnú
na kamene

bojím sa
svojho kríža
bojím sa
svojho zmŕtvychvstania

POČÍTANIE

sem
a tam

počítanie času
ručička hodín ukazuje smer

hlina a prach sa
pod nohami menia na
škrípajúce zuby
(nie naše)

a svetlo úst sa
oprie o tmú

Viem
že ráno
ma čaká(š)

VÝROK
O LÁSKE

Často hovoríš:

„Nenávidím ťa!

Si hnusný a odporný!“
Odmietaj . Nechceš ma -
ani vidieť svojimi očami.
A pritom ma v kútiku srdca
strašne miluješ...

Kresba: Marián Velba

Podľa tvorcov zákona a jeho obhajovateľov z radov úradníkov ako Sociálnej poisťovne, tak aj tých z MPSVR, žiarlivo strážiacich svoju stavovskú povest', zákon bol kreovaný tak, aby bol *funkčný* a zohľadňoval demografické zmeny v oblasti v *časovom horizonte asi 50 rokov* (akoby dotčení nevedeli, že už dávno pred nimi jeden šialenec sa pokúšal založiť *tisícročnú ríšu*, resp. oni sami žili v období postulátu na *večné časy* platného jedného medzitým strokotaného učenia). Rozmenené na drobné: keďže súčasná filozofia zákona počítá s kumuláciou finančných prostriedkov na súčasné i budúce dôchodky z troch pilierov, z ktorých do toho druhého budú prispievať už teraz tí budúci dôchodcovia, ktorí vo svojej väčšine v totalitnej minulosti ešte neboli vo veku prispievateľov do minulého dôchodkového systému, čiže iba *holého prvého piliera* v dnešnom ponímaní sociálneho poistenia. Niet divu, že do skupiny tých, v minulosti ešte „neprispievateľov“, patrí jeden z „otcov“ dôchodkovej reformy na Slovensku, za pôžičku a pod taktovkou Svetovej banky, ktorý ako štátny tajomník na MPSVR umožnil viacerým pokútnym konzultačným firmám na Slovensku nakrmiť sa z tejto pôžičky Svetovej banky. Túto pôžičku však spláca celá slovenská spoločnosť, vrátane dôchodcov *ukrátených* v zmysle takto kreovaného zákona, inými slovami „potrestaných“ za svoj aktívny pracovný život za komunizmu *monetaristickým merkantilizmom* poradcov z tej istej SB, ktorí svoju *leviu čiastku* z tejto pôžičky tiež skonzumovali. Vychádzajúc z dojemnej formálnej starostlivosti o tých dnešných prispievateľov do oboch pilierov, tieto prostriedky by sa nesmeli používať na *poludštenie dôchodkov* tých občanov Slovenska, ktorí väčšinu svojho života „zaháľali“ v komunizme, a preto si tieto zobračky dôchodky „zaslúžia“. S touto *merkantilnou úvahou* v pozadí kreovaná dôchodková reforma nesie na sebe všetky stopy monetaristického prístupu k ponúkaným riešeniam problémov všade vo svete, kde slaboduchí prijímatelia „pomoci“ Svetovej banky nie sú schopní prísť na *vlastné originálne riešenia*, ba ani navrhnuť ani *tá najmenšiu korekciu* ponúkaných „múdрых“ riešení Svetovej banky v zmysle ich implementácie na rôzne pomery, ktoré nemôžu byť rovnaké po celom svete. Z druhej strany sotva sa dá očakávať akási forma *sociálnej solidarity* od takej finančnej inštitúcie a jej expertov.

Neschopnosť Svetovej banky uvažovať v kategóriách sociálnej solidarity od začiatku spôsobila to, že sa banka všade vo svete snažila a snaží sa i dnes presadiť svoje „osvedčené“ *utilitárne monetaristické postupy*, ktoré s veľkou vervou sú ochotní presadzovať v úlohe jej emisárov *lokálni géniovia* vo veku medzi 24. a 30. rokom. Takým adeptom sa stal už spomenutý mladík, ktorý sa predtým pripravoval na kariéru *režiséra bábkového divadla* a iba vďaka nadmieru energetickej mamičke, vedomej si *novej konjunkture* v tržovo-ekonomickú spoločnosť, absolvoval rýchlokurz sťa by ekonóm v akejsi monetaristicky orientovanej ustanovizni za veľkou mláku, prípadne v tej istej Svetovej banke. To stačilo, aby na tomto základe bol bývalým premiérom vlády, nemenej nainfikovaným zmyslom pre všelievkovú podstatu (*panaceu*, povedali by starí Gréci) *monetarizmu*, nominovaný na pozíciu štátneho tajomníka na ministerstvo, kde sa drastickosť uplatnenia tohto výdobytku tržovo-ekonomického nazerania na svet prejavuje najbolestivejšie (*ale na čo sa nepodujmeš, keď máš len niečo nad 25 rokov*, povedal by svetaskúsený slovenský dôchodca, bitý v dejinách nielen takými géniami). Jeho o niečo staršia vrstovníčka sa pôvodne pokúšala preniknúť do tajov modernej chemickej technológie, ale osud jej dožičil stretnutie na jednej z krížovatiek ponovembrového vývoja na Slovensku s jedným domácim apologetom monetarizmu s chýrom vysokoškolské-

ho šíriteľa zaklínadiel tejto doktríny, jeden čas aj rektora Ekonomickej univerzity. Po absolvovaní príslušných testov na vhodnosť rozumiť zámerom tejto globálnej finančnej inštitúcie, sa dotčná mladá ambiciózná dáma stala šéfkou odbočky Svetovej banky na Slovensku.

Apologeti dnešnej podoby sociálneho poistenia na Slovensku, čiže zákona č. 461/2003 Z. z., z tábora mediálnych brzopiscov rôzneho druhu s veľkou *prognostickou fundovanosťou* a *neomylným vizionárstvom* argumentujú tým, že tento zákon zakladá predpoklady jeho udržateľnosti v tej našej *nevyhnutnej* budúcnosti, keď už ľudia v produktívnom veku bude menej ako dnes a tých, na nich „parazitujúcich“ (rozumieť budúcich dôchodcov) o to viac, no a preto taký *skvelý model* sociálneho poistenia, ako ten dnešný, vyhne sa všetkým budúcim úskaliam

Pomocný materiál

k návrhu novely zákona č.461/2003 Z. z. o sociálnom poistení

a takto všetko zachráni. Čiže pripraví rezervy, aby to budúce množstvo dôchodcov nezrútilo taký *stabilný systém*. Akoby títo páni vo svojej vidine *pesimistickej* budúcnosti *vedome* rákali, že ďalší budúci géniovia *a la* spomenutý štátny tajomník, ale už niekde na Migračnom úrade SR, dokážu zachrániť naše Slovensko pred povodňou imigrantov z tretieho sveta, a *eo ipso* súčasne by nerátali s takým istým bezduchým preberaním skúseností v imigračnej politike tých krajín, kde sa demografická *implózia* (vybuchnutie dovnútra) domorodého obyvateľstva už prejavila naplno (Francúzsko, Nemecko, Veľká Británia, Holandsko atď.).

Tieto úvodné úvahy musím ukončiť logickým záverom, že ak už sme vynaložili toľko krasorečenia a aj legislatívneho zakotvenia, aby sme raz a navždy skoncovali s nepísanou aplikáciou pojmu *kolektívnej viny* a za ňou nasledujúceho *restu*, tak sa zdá, že práve nedôkriepiteľnou *zásluhou* tých, ktorí si tento moment z našej nie až tak dávnej minulosti jednoducho *nevšimli*, tento postulát bol nimi *implicitne založený* do ich modelu sociálneho poistenia, resp. dôchodkovej reformy. Pritom však tie trpné subjekty (dnešní dôchodcovia), ktorých sa to bezprostredne týka, by sa s tým mali zmieriť v duchu iného postulátu, razeneho súbežne v tých istých časoch ako ten skôr spomenutý a ktorý hlásal, že *šťastný život budúcich generácií* je možný iba za cenu, že dnešná generácia (*v uvažovanom prípade nezanedbateľný počet dnešných slovenských dôchodcov*) niečo preto *obetuje*. V tej minulosti dosť často išlo aj o *životy*, dnes by išlo iba o *živorenie na nedostojné dôchodky*. Spomenuté ideologické postuláty z minulosti sa spájali s fenoménom *bolševikov* (vnímaných vtedy iba ako zástancov ľavicovej marxistickej doktríny), dnešná situácia však núti pomenovať dnešné prototypy z opačného tábora ako *pravícových bolševikov*. Spoločne majú to, že rovnako minulí *ľavicoví bolševici* ako dnešní *pravícoví bolševici* nepripúšťajú, že toto ich počínanie nakoniec bude mať nepredpokladané následky (aspoň v parlamentných voľbách, čo sa na Slovensku už aj ukázalo v júni 2006).

Na margo účinkovania Svetovej banky (plný názov *Medzinárodná banka pre rekonštrukciu a rozvoj, IBRD*) od samotného začiatku sa dá povedať, že ešte pred jej slávnostným príchodom na Slovensko o nej už kolovali chýry, že jej pôžičky spôsobili v *treťom svete* viac škody ako úžitku. Nebola v tom iba otrepaná komunistická propaganda, ale ku cti podaktorých nevládných organizácií na slobodnom Západe ako napr. Freedom House (ob-

javili sa v postkomunistických krajinách súčasne s emisármi Svetovej banky) povedané, bol v tom aj úprimný úmysel zachrániť nové objekty monetaristickej „dobročinnosti“ tejto banky pred tým osudom, ktorý stihol veľa krajín tretieho sveta. Tam tie pôžičky viedli napr. k *monokultúrárii* ich *polnohospodárstva* s *katastrofálnymi následkami pre ekonomiku týchto krajín ako celok*. Boli medzi strokotancami aj také krajiny, ktoré vôbec neboli schopné splatiť tieto pôžičky (najmä v Afrike), a práve preto sa Svetová banka pustila do ponúk pôžičiek takým krajinám ako Slovensko, kde po komunistoch zdedená ekonomika nebola až v takom dezolátnom stave, a preto splácanie pôžičiek bolo isté. Úroky z pôžičiek pre takých spohľadlivých dlžníkov v konečnom dôsledku umožňovali Svetovej banke celkom slušne za-

aby sa obhájili položky súvisiace s nárokmi dnešnej produktívnej časti obyvateľstva s ohľadom na jej budúcnosť a iba rozdiel medzi súčtom týchto položiek a konečnou výškou rozpočtu s prevýšením prípustným v EÚ v percentách HDP môže byť hodený ako ohlodaná kosť tým, ktorí už ničím neprispeli k rastu tohto HDP, hrajúceho úlohu Damoklovho meča nad štruktúrnymi fondmi, odklepnutými EK pre Slovensko. Preto bez štipky výčítiek svedomia kúzelníci v oblasti sociálneho zabezpečenia prehodili *imperatív solidarity* do agendy *sociálnych dávok*. V krajine, ktorá sa ani v časoch *falošnej ekonomickej doktríny* komunistov necítila zaradená ako celok do kategórie *chudobných krajín* (aj keď niektorí mudrci od ekonomiky doma i v zahraničí ju zaradili do takej, kde vládne *rovnosť* v *chudobe*), naraz ju šamani novej mo-

netaristickej doktríny bez dlhých okolov zaradujú do kategórie krajín, kde vládne jediná správna *nerovnosť* v *bohatsve*.

Medzi tých *nerovnobohatých* patria aj tí dôchodcovia, ktorým nárok na dôchodok vznikol medzi dvomi úpravami zákona o sociálnom poistení, a to tak, že ak sa im to stalo pred 1. 7. 2005 (napr. 25. 6. 2005), potom im dôchodok sa vypočítava na základe *priemerného osobného mzdového bodu* za posledných desať rokov pred dňom vzniku nároku na dôchodok. Ak však niekto z dnešných dôchodcov mal to „šťastie“, že sa tak „šikovne“ narodil, že jeho nárok vznikol iba o desať dní neskôr, teda 5. 7. 2006, potom Sociálna poisťovňa mu vypočíta dôchodok na základe *priemerného osobného mzdového bodu* za posledných dvadsať rokov. Tento *mantinelistický trik*, založený v zákone, umožňuje Sociálnej poisťovni vo viacerých prípadoch dôchodcov z prvej spomenutej kategórie (pri všetkých absolútne rovnakých východiskách z minulosti v porovnaní s tými druhými) vypočítavať dôchodky s 4- až 5-tisícovým rozdielom smerom dole. Celá táto do neba volajúca nespravodlivosť vychádza z jedného *merkantilného prístupu* všetkých tých, ktorí tento zákon cez parlament presadili a ktorým tá jeho implementácia fiškálne vyhovuje, a to toho, že sa ľuďom nezohľadňuje ich celoživotná pracovná činnosť i s ňou spojené príjmy a vďaka nim dosiahnutý životný štandard. Normálne mysliaci človek sa nemôže zdržať od záveru, že v tom bola lapidárna úvaha: „*Nemôžeme my teraz zohľadňovať to, čo ľudia dosiahli v časoch nesprávnej ekonomickej doktríny... A napokon, chudoba je taký normálny jav, ako sám život, čiže patrí k životu. Pravda, bolo by lepšie, keby chudobných nebolo, ale predsa nemôžeme ich jednoducho vykynožiti! Veď sme nejakí humanisti... Staráme sa aj o bezdomovcov...*“.

Konfrontovaní s takým pohľadom na dôchodkový systém a jeho dopad na niektorých ľudí, zodpovední činitelia v Sociálnej poisťovni sa vyhovávajú, že vraj *prakticky a technicky* nie je možné ľuďom zohľadniť ich celoživotnú pracovnú činnosť a súvisiace príjmy. Na prvý pohľad objektívna výhovorka *absolútne* neobstojí, keď si uvedomíme, že terajší žiadatelia o dôchodok už všetci pracovali za komunizmu a to, že o ich pracovnej činnosti sa nezachovali žiadne stopy relevantne pre dôchodok, môže byť argumentom pre nejakého marfána. Povedané bez lichôtok: ďalší prejav merkantilného monetarizmu teraz už aj samotnej Sociálnej poisťovne, ktorá narába s *evidentným nezmyslom* o nemožnosti získať všetky potrebné údaje v uvedenom zmysle, a to ani pri

dnešnom informačno-technologickom vybavení Sociálnej poisťovne i spolupracujúcich inštitúcií. Dokonca keby sa napriek všetkému vyskytli zriedkavé prípady nemožnosti reštaurovať výšku zárobku v nejakých pokútnych organizáciách v minulosti, *inštrument priemerného osobného bodu v dotyčnom čase v dotyčnom odvetvi hospodárstva* dáva objektívnu možnosť reštaurovať chýbajúci údaj. A preto je jasné, že ide o neochotu Sociálnej poisťovne pridať si prácu. V konečnom dôsledku tento postoj Sociálnej poisťovne by zabetoval na *večné časy* (v najlepšom prípade *do konca sveta*) stav, keď neslávne známimi funkcionári komunistického režimu (ktorým sa podarilo tak „šťastne“ prísť na tento svet, že zapadli do priaznivého obdobia niekoľkokrát sa meniacich princípov výpočtu dôchodkov od roku 1993), dostávajú dnes *lukratívne dôchodky*, kým neporovnateľne väčší počet tých, ktorí poctivo dreli na *nelukratívnych miestach*, musí živiť na *mizerných dôchodkoch*. Niet na Slovensku ľudí, ktorí by boli viac sklamaní.

Navrhované zmeny, resp. vykonávacie predpisy pre novelu zákona č. 461/2003

1/ Eliminovať zo zákona tie pasáže, alebo zmeniť ich znenie, ktoré umožňujú v dnešnej podobe zákona ľuďom s rovnakým alebo aj lepším *preukázateľným celoživotným priemerným osobným mzdovým bodom* vypočítavať na základe dnešného algoritmu také mizerné dôchodky, že nimi sú títo dôchodcovia odsúvaní do polohy *uchádzačov o sociálne dávky v hmotnej núdzi*. A to iba kvôli tomu, že nevhodne zapadli do Prokrustovho lôžka výpočtu toho mzdového bodu iba desať rokov dozadu, pričom však mali nadpriemerné a poctivé zárobky dozadu 20 i viac rokov. Takúto *škandalóznou prax* nepozná žiadna reforma sociálneho poistenia v žiadnej z dnešných nových členov EÚ s komunistickou minulosťou.

2/ Zakotviť v zákone možnosť pre uchádzačov o dôchodok *dôveryhodne* preukazovať *vlastným pričínením* skutočnosti o ich celoživotnej praxi a príjmoch, a Sociálnej poisťovni uložiť zo zákona vypočítavať týmto ľuďom priemerný osobný mzdový bod na základe týchto skutočností. Tým žiadateľom o dôchodok, ktorí preukážu iba dobu zamestnania, ale bez príjmových údajov, dať možnosť súhlasu s doplnením chýbajúceho údajja Sociálnou poisťovňou cez priemerný osobný mzdový bod v dotyčnom odvetvi hospodárstva v tom čase.

3/ Zakotviť v zákone povinnosť pre Sociálnu poisťovňu viesť štatistiku, a aj zverejňovať ju, o tom, *koľko* dôchodcov na Slovensku dostáva dôchodky z *cudziny* a ako to ovplyvňuje ich výšku (bez uvedenia konkrétnych osôb, len či je toto ovplyvnenie *negatívne*, resp. *pozitívne*).

4/ Zamedziť legislatívne a vyhlásiť za *priečiacu sa Všeobecnej deklarácií ľudských práv* a princípom *Európskej sociálnej charty* dnešnú prax na Slovensku, kedy napr. aj z titulu nedokonalosti zákona č. 461/2003 dôchodca s vyrúbaným dôchodkom pod hranicou životného minima (v hlbokej chudobe) sa môže uchádzať o dávky v hmotnej núdzi iba ak preukáže, že predal všetko, čo by svedčilo o „prepychu“ (ktorý nadobudol ešte vtedy, keď pracoval v období *rovnosti* v *chudobe*) a nárok na tieto dávky môže mať iba vtedy, ak preukáže, že sa odpredajom všetkého dopracoval na pokraj bezdomovectva ako *nevyhnutného atribútu* spoločnosti *nerovnakobohatých*.

Ing. JÁN BICKO,
uchádzač o dôchodok po viac ako 40-ročnej praxi s perspektívou dostať asi 5800,- Sk vďaka tomu, že nárok mu vznikol pred 1. 7. 2005 (teda 16. 3. 2005), ktorý však s uplatnením novely zákona č.461/2003, platnej od 1. 7. 2005, by činil cca 9800,-Sk

- Som rád, že som navštívil výstavu vo vašom múzeu a oboznámil sa so senzáčnými exponátmi, ktoré vzbudili veľký záujem verejnosti. Prečo výstava, predovšetkým exponáty z Bojne, vzbudili v odbornej verejnosti u nás i v zahraničí taký veľký ohlas, ba až senzáciu?

ANTON ŠTEVKO: - Hovoríme o našej najstaršej histórii a svoju históriu majú aj archeologické nálezy z Bojne. V katastri obce Bojná na vrchu Vály na ploche asi 14 hektárov sa rozkladá najväčšie hradisko v mikroregióne Považského Inovca časovo patriace do včasného stredoveku, konkrétne do 1. polovice 9. storočia. Pre vedu hradisko existuje od začiatku 20. storočia, keď sa tu predpokladal zaniknutý stredoveký hrad. Kňaz - historik L. Némethy z Bojne hradisko aj osobne navštívil a intuitívne ho zaradil medzi pamiatky z obdobia sťahovania národov. Ďalšie správy už o konkrétnych nálezoch sú sprostredkované. Prvé spoľahlivé záznamy zo sondáže na hradisku sú z rokov 1962 - 66 a uložené sú v archíve Archeologického ústavu SAV v Nitre. V deväťdesiatych rokoch sa hradisko dostalo do pozornosti nelegálnych hľadačov, ktorí tu objavili niekoľko depotov železných predmetov a ďalších významných nálezov. Veľa z nich sa zrejme dostalo do súkromných zbierok, časť však aj do múzeí. V roku 2003 urobili pracovníci AÚ SAV podrobný prieskum a v rokoch 2004 - 2005 vykonali niekoľko sondáží, ktorých cieľom bola lokalizácia známych nálezov a určenie zachovalosti hradiska. Najdôležitejším výsledkom tejto práce bolo overenie a dohľadanie miesta nálezu pozlátených plakiet so sakrálnymi motívmi.

No a teraz je vhodný priestor na odpoveď na otázku. Na slovanskom hradisku z 1. polovice 9. storočia sa našli pozlátené plakety z medeného plechu s vytepanými postavami anjelov (adorantov?), ktoré zrejme boli súčasťou prenosného oltára alebo relikviára. Na dvoch plaketach sú vyte-

Bojná, pohľad na opevnenie pri bráne

História ešte nepovedala všetko!

Rozhovor s PhDr. Antonom Števkom, riaditeľom Ponitrianskeho múzea v Nitre, o výstave pokladu z Bojne

pané latinské kapitály s trojuholníkovými pätkami - S(?)VAVM a na druhej latinské kapitály s rovnými pätkami - NDE. Je to prvé zistené použitie písma na našom území z obdobia včasného stredoveku - z obdobia

počiatkov našich dejín. Samotné plakety sú jednoznačným dokladom zaktovenia kresťanstva najmenej v časti spoločnosti predkov dnešných Slovákov a zároveň aj jedinečným dokladom včasnostredovekého umenia

európskeho významu a pritom zrejme domáceho pôvodu. Podobné pozlátené plakety sú známe len z Dörfkirche v Hornom Rakúsku, ktoré H. Fillitz r. 1989 mohol pre nedostatok porovnávacieho materiálu zaradiť len

do rozpätia 8 - 13. storočia. Nálezové okolnosti našich plakiet pomohli určiť bližšie časové zaradenie aj rakúskych plakiet. Nálezom s podobným významom je aj bronzový zvon z 1. polovice 9. storočia, ojedinelý v priestore nad stredným Dunajom. Hoci zvony poznáme už z doby kamennej, stopy najstarších kresťanských zvonov vedú do severoafrických kláštorov a odtiaľ do Talianska a Írska. Christianizačná činnosť írskych misionárov priniesla zvony aj do pevninských častí Európy. Boli to zvony zo železného plechu. Najstarším zachovaným liatym západokresťanským zvonom z 8. - 9. storočia je pravdepodobne zvon z Canina v Taliansku. Ten náš z Bojne je mu typologicky veľmi podobný, čo by mohlo svedčiť o kontaktoch so severotalian-ským misijným centrom (Aqilea?). Okrem týchto unikátnych artefaktov bolo na výstave sústredené množstvo predmetov, ktoré vypovedali o doteraz neznámom centre hospodárskeho i politického života v horských oblastiach Slovenska.

- V akom zmysle bude treba pod vplyvom týchto archeologických nálezov a získaných kultúrnych artefaktov poopraviť aj naše akademické učebnice dejepisu?

ANTON ŠTEVKO: - Systematický archeologický výskum Bojná - Vály sa ešte len rozbieha a keby aj ďalšie nálezy neboli už také atraktívne, určite priniesie ďalšie poznatky z tohto pre nás takého zaujímavého obdobia. Avšak už dnes možno povedať, že kresťanstvo minimálne začiatkom 9. storočia aspoň v niektorých hospodársko - mocenských centrách zapustilo korene hlbšie, ako sme doteraz predpokladali, hoci čosi podobné vyplýva z Rastislavovho posolstva byzantskému cisárovi Michalovi III. uvedenému v Živote Metoda: „Božou milosťou zdraví sme; i prišli k nám učители mnohí, kresťania z Vlách i z Grécka i z Nemiec, učiac nás rozlične.“ Toto vyjadrenie zrejme odráža snahu o christianizáciu z rôznych misijných centier po synode, ktorá sa roku 796 konala práve s cieľom napomôcť christianizácii Avarov, ktorých ríša sa čiastočne rozkladala aj na území dnešného Slovenska.

Druhou oblasťou, ktorú bude treba na základe nálezov z Bojne modifikovať, je klasifikácia slovanských hradísk. Doterajšie predstavy o type nížinných a výšinných hradísk, keď nížinné predstavovali hospodárske a politické centrá (teda stále osídlené) a o výšinných sa uvažovalo len ako o útočistných, (teda osídlených len občas, v čase nebezpečenstva), výšinné hradisko Bojná úplne korigovalo, keďže kvantitou, kvalitou a charakterom nálezov patrí už teraz k najvýznamnejším doteraz skúmaným hradiskám a teda evidentne patriacim k hospodárskym a politickým centrá.

Treťou oblasťou je používanie písma na území dnešného Slovenska. Nález plakiet ho posúva najmenej do 1. polovice 9. storočia a čo sa týka typu písma, ide o latinské veľké písmená (kapitály). Túto skutočnosť bude ešte treba zasadiť do celoeurópskeho rámca.

Štvrtou oblasťou sú dejiny umenia. Možnože vyriešenie tejto problematiky bude najzložitejšie. Štýlová analýza narazí totiž na málopočetnosť porovnateľných pamiatok. Práve preto riešenie otázok okolo jedinečných nálezov z Bojne bude záležitosťou spolupráce zainteresovaných vedných disciplín.

- Do akej miery ste sa Vaše múzeum a konkrétne i vy osobne podieľali

Bojná, nálezy z doby rímskej a sťahovania národov

na získaní exponátov a na prípravu tejto zaujímavej výstavy?

ANTON ŠTEVKO: - Zásahu, ak to takto môžeme povedať, na získaní plakiet, má predovšetkým AÚ SAV v Nitre, potom generálny riaditeľ Agrokomplexu – Výstavníctva Nitra Dr. h. c. Akad. arch. Ing. Ladislav Švihel, ktorý zmanažoval financie a Nitriansky samosprávny kraj, ktorý poskytol financie na výstavu a zborník prednášok z konferencie. Ďalej Archeologické múzeum SNM v Bratislave i súkromní zberatelia, ktorí zapožičali časť exponátov na výstavu. No a múzeu (i mne osobne) pripadla úloha všetko okolo výstavy zmanažovať tak, aby sme 4. júla 2006 mohli odbornej (a treba dodať, že už netrpezlivej) i laickej verejnosti predstaviť niektoré známe, ale i úplne neznáme nálezy v čo najatraktívnejšej prezentácii. Kým Dr. Karol Pieta, DrCs, z AÚ SAV a Dr. Jaroslava Ruttkayová z Ponitrianskeho múzea mali na starosti vypracovanie scenára a inštaláciu exponá-

ciacov, čiže vlastníci nálezov ich takýto čas postrádali, pričom mali s nimi vlastné plány. Pri takto široko koncipovanej výstave zloženej z viacerých zbierok je reinkalácia na iných miestach vždy problematická. Výstava je však už demontovaná a exponáty sú vrátené majiteľom. Vďaka pochopeniu vlády SR, ktorá uvoľnila potrebné financie, sa tohto roku začne systematický výskum na hradisku Bojná. Som presvedčený, že napriek činnosti nelegálnych hľadačov výskum prinesie ďalšie závažné zistenia i nálezy, a tie potom predstavieme verejnosti na novej výstave.

- Akým spôsobom sa všetko toto informačné bohatstvo, ktoré výstava predstavuje, zachováva v textovej a obrazovej podobe v klasických i moderných podobách informačných médií?

ANTON ŠTEVKO: - Výstava bola úzko spojená s konferenciou Bojná. Hospodárske a politické centrum Nitrianskeho kniežatstva, ktorá sa konala 4. júla 2006 a jej záverom bola

Zvon so srdcom z Bojnej

to, ja som sa podujal vyriešiť dizajn a bezpečnosť výstavy. Pre takpovediac „bežné“ nálezy som zvolil klasickú prezentáciu v celosklených vitrínach (pravda, trochu oživených figurínami v dobových odevoch), pre pozlátené plakety som z panelov, nehobľovaných dosiek a tmavohnedého saténu vytvoril ilúziu dobového sakrálného priestoru, pričom plakety boli inštalované na mieste, kde by malo stáť obetisko. Samozrejme, boli za sklom, v dobre zabezpečenej vitríne na tmavomodrom zamatovom podklade, čo pri špeciálnom nasvetlení vytváralo pôsobivý kontrast. Aby sa pozornosť návštevníkov sústredila len na exponáty, v celej výstave sme použili umelé osvetlenie.

- Neplánujete presunúť výstavu do iných miest Slovenskej republiky, aspoň do hlavných kultúrnych centier?

ANTON ŠTEVKO: - Na výstave Bojná – neznáme centrum Nitrianskeho kniežatstva bola sústredená podstatná časť známych nálezov z hradiska Bojná – Valy z viacerých inštitúcií i súkromných zbierok. Kvôli veľkému záujmu verejnosti bola dvakrát predĺžená, celkovo trvala sedem me-

inaugurácia reprezentatívneho zborníka s rovnomenným názvom. Publikácia obsahuje 150 strán textu, množstvo obrázkov – len farebnú prílohu tvorí 83 kvalitných fotografií. Popri príhovoroch editorov – Karola Pietu, Alexandra Ruttkaya, Mateja Ruttkaya a predstaviteľov katolíckej cirkvi a samosprávy – biskupa nitrianskej diecézy Mons. Viliama Judáka, predsedu Nitrianskeho samosprávneho kraja doc. RNDr. Milana Belicu, PhD. a primátora mesta Nitry Mgr. Ferdinanda Víteka sa jednotlivé rozsiahle príspevky renomovaných slovenských i rakúskych odborníkov venujú problematike doterajších výsledkov výskumu v Bojnej. Veľmi zaujímavé sú príspevky rakúskych špecialistov, ktoré riešia technologickú analýzu a konzerváciu pozlátených plakiet.

Záujemcom, ktorí majú ambíciu hlbšie spoznať doterajšie výsledky výskumov v Bojnej i spôsob spracovania a vyhodnocovania prameňov, ju vrelo odporúčam. Publikáciu je zatiaľ možné získať len v Ponitrianskom múzeu v Nitre, ale AÚ SAV pripravuje jej dotlač.

Zhovárал sa EMIL VONTORČÍK

Literárny klub BERNOLÁK pri Spolku sv. Vojtecha a Miestnom odbore Matice slovenskej v Trnave v spolupráci s Mestom Trnava, Trnavským samosprávnym krajom, Knížnicou Juraja Fándlyho v Trnave, Bernolákovou spoločnosťou a redakciou Kultúry, dvojtyždenníka závislého od etiky,

v y h l a s u j ú

jubilejný X. ročník
celoslovenskej literárnej súťaže
O CENU
SLOVENSKEJHO UČENÉHO TOVARIŠTVA
2007/2008

Podmienky súťaže:

Do súťaže sa môžu prihlásiť autori s vlastnou nepublikovanou poéziou a prózou. Súťaž nie je anonymná, práce sa nevracajú.

Zaslať možno 5 básní

alebo krátke prózy v max. rozsahu 5 strán, t. j. 150 riadkov.

Práce posielajte v štyroch exemplároch, riadne rozdelené a zopnuté do štyroch samostatných celkov. Na vrchnom liste každého exempláru v pravom hornom rohu treba uviesť presné údaje:

meno, priezvisko, adresu, vek,

kategóriu (poézia, próza, začiatočníci, pokročilí).

Taktiež na prvej strane je dôležité uviesť obsah (názvy jednotlivých básní, resp. poviedok).

Každý samostatný list

označte v pravom hornom rohu menom autora.

Uzávierka prác je do 30. novembra 2007.

Práce na obálke označené „literárna súťaž“ zasielajte na adresu:

Spolok svätého Vojtecha, Radlinského 5, 917 01 Trnava.

Bližšie informácie na čísle 0905/852788

Predpokladaný dátum vyhodnotenia súťaže je apríl – máj 2008.

U p o z o r n e n i e :

Práce zaslané po uzávierke nebudú do súťaže prijaté.

Taktiež práce, ktoré nebudú spĺňať uvedené formálne náležitosti.

Vyhodnotenie súťaže bude uverejnené v Katolíckych novinách, Slovenských národných novinách a Kultúre.

Pri príležitosti jubilejného X. ročníka organizátori plánujú

dvojdnové slávnostné vyhodnotenie

spojené s bohatým kultúrnym a spoločenským obsahom.

KULTÚRA

dvojtyždenník závislý od etiky
Vydáva Factum bonum, spol. s r. o. – Adresa
vydavateľstva a redakcie: Sološnická 41,
841 05 Bratislava. Tel./fax: 02/654 12 388.

Redakčná rada: Július Binder (predseda), Anton Hlinka, Richard Marsina, Tibor Kovalík (Kanada), Vladimír Kubovčík, Peter Kubica. – Šéfredaktor: Teodor Krížka. – Grafik: Alojz Tomášek. – Cena jedného čísla je 29,- Sk. Polročné predplatné 290,- Sk, celoročné predplatné 580,- Sk. Mediaprint-Kapa, Pressegrasso, a. s. Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a doručovateľ Slovenskej pošty. Objednávky do zahraničia

vybavuje Slovenská pošta, a.s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk – Telefonické predplatné: 02/54418102 alebo 02/54418091 – Registračné číslo 1810/97. – Nevyžiadané rukopisy nevraciam. E-mail: redakcia@kultura-fb.sk

ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

(Pokračovanie z predchádzajúceho čísla)

Preto platí: Znak, ktorý je „len trochu pohanský“, je celkom bez Ducha. Znak, ktorý je „takmer celý kresťanský“, je obsadený démonom.

Analogicky pôsobí kríž na krku prosti-tútky. Posvätiť azda svätý symbol hriech? Nie, hriech znesvätiť, zneucti symbol. Svätý Boh si nikdy nesadne za jeden stôl s padu-chom! On vie, kto je, nepotrebuje si s ním merať sily, nepotrebuje vyhrať v diskusií. Jednoducho sa vzdiali. Vnímam námetku: Ale Ježiš predsa sedával s mýtnikmi a hriešnikmi! Samozrejme – keď vyjadri-li vôľu robiť pokánie!

Iný príklad na hybridný znak tentoraz naopak so zrejším zámerom zavádzania, je plagát výstavy Slovenský mýtus. Dvoj-kríž na trojvrší namaľovaný cez tvár ženy s nežným mimickým výrazom. Podvod je v tom, že autor ráta so všeobecnou nevede-lanosťou v oblasti dejín umenia, v dôsledku ktorej slovenský pozorovateľ tento portrét neidentifikuje. Tvár ženy totiž patrí Botice-liho Venuši. Keby Slováci pod hybridným symbolom vnímali nahú postavu antickej bohyne erotiky, azda by sa pohoršili a od tohto „tvorivého aktu“ vnútorne distanco-vali. Takto však sa bez zábran s ním stotož-ňujú, prinajmenšom ho pasívne akceptujú ako zaujímavý. Aj tým sa dostávame ako národ mimo sféru Božieho požehnaní.

Zákon asociácie

Ak by sme ostávali na psychologickú úroveň, mohli by sme sa snažiť vysvetliť tvorbu a čítanie znakov zákonom asociácie, ktorý používa hlbinná analytická psycholó-gia. No z uvedeného vyššie je zrejme, že za znakmi, za ich tvorbou ako aj za ich pôsobe-ním stoja konkrétne duchovné bytosti, z ktorých mnohé majú eminentný záujem posu-núť život na šikmú plochu kultúry smrti. Au-tor tvorivého činu, popierajúci duchovný svet, sa však môže vedome či podvedome riadiť asociacným zákonom. V podstate ide o vybavovanie obsahov v predstavivosti, ktoré sú príbuzné k pôsobiacim podnetom. Takto analytický psychológ skúma hlbiny podvedomia, hľadá súvislosť medzi prežíva-ným a už prežitým, vytesneným.

Zastávam názor, že všetko súvisiace s podvedomím, alebo modernejšou terminoló-giou – nevedomím, je len simulácia du-chovného života, teda okultná úroveň. Je známe, že zloduch dokáže majstrovsky pô-sobiť na neostražité ľudské predstavivosti spravidla tak, že v začiatkoch nie je zjavné, kam svoju obeť chce doviest'. Tvoriví ľudia často vedia ako, ale nevedia prečo. Zdroj in-spirácie vie, prečo. Ak ho vnímam, môžem spoznať aj jeho dôvody a jeho ciele.

Pochybujem, že by lídri spoločnosti GfK Slovakia, prezentovanej v časopise Eu-robiznis, vedeli, prečo svoj výskum „Ako Slováci vnímajú značky na trhu“ nazvali Ko-loseum. Hľadám túto spoločnosť v Zlatých stránkach, aby som sa ich na to spýtal, ale ne-úspešne. Ostáva nám teda iba domnienka, že ich zaujala gigantickosť stavby Kolosea, kto-rá im pripomína a významovo nadnáša ich celoplošný, mnogogeneračný, opakovaný výskum verejnej mienky. My však vieme, že pre kresťanov je Koloseum dejinným sym-bolom martýrstva. Platí zásada: Keď sa kla-már pomýli, povie pravdu. A naraz sme pri merite tejto úvahy. Móda, bazirovanie na značkovosti, mediálne idoly a hypermarkety sú v dnešnej dobe symbolom rozhodujúceho merania síl medzi kresťanským a pohanským. Keďže čerti nedochnú, ani nie sú tvo-riví, uchýľujú sa znova k výrazu Koloseum, za ktorým sa im v minulosti darilo najviac ponížiť, ztročiť Božie deti. (Nár 5, 11 – 22)

Rozlíšenie znakov

Rozlíšenie znakov je jeden zo spôso-bov nahliadania do duchovného sveta. Te-lesní ľudia však nemajú schopnosť, ani zá-ujem, ani zmysel pre túto oblasť (Jn 3, 6).

Nechcem vytvárať dojem, že môžeme oklamať Boha alebo démona. Takto chápa-né ovládanie znakov by bolo cisternou (Jer 2, 13), mágiou. Dokonalé duchovné rozlíšovanie pochádza z čistého srdca („Blahoslavení čistého srdca, lebo oni uvi-da Boha.“). Človek čistého srdca už teraz vníma Božiu spokojnosť, prežíva pri tom s ničím neporovnateľnú radosť a citlivo re-gistruje – odmieta všetko, čo tento intímny vzťah naruša. Toto je život v súlade s Božou vôľou alebo krácanie s Bohom – je to pro-ces. Čisté srdce nie je cieľom, ale len pro-striedkom, skrze ktorý človeka naplní Boh.

VÍT PACALAJ

Znak

Znamenie požehnaní, či zatratenia?

On je Cieľ. Vo chvíľach ochabnutia ľudskej bdelosti On potom citlivo reaguje na prítomnosť negatívnych skutočností, ku ktorým sa začína kloniť ľudské srdce zo začiatku možno len laxnou tolerantnosťou. Vtedy sa jemnocitný Boží Duch, ktorí si zvolil pre svoje vyjadrenie hebké symboly, začína vzdávať. Človek sa spamätá, keď si uvedomí, že láskyplný Boží dotyk slabne, nezriedka však, až keď prežije šok a sklamanie z dopadu na morálne dno je len náhradným riešením. Vďačný, pokorný človek jedno-ducho uverí, že jeho dokonalá sebarealizácia je v Bohu a nepotrebuje sa o tom boles-tivo presvedčiť na zážitku opaku. V praxi to môže vyzerať aj takto: Nemusím pochopiť, analyzovať a následne sa „spravodlivo“ a zbytočne rozhorčovať nad mravne závad-ným impulzom. Stačí, keď pochopím, že to nie je Boží odkaz pre mňa, ostanem voči nemu pasívne rezistentný a aktívne zotrám v božskej chvále.⁵ Je zrejme, že zhodnoco-vaným impulzom je veľmi často znak, značka, logo.

Združovanie znakov

môže napomôcť ich rozlíšenie. Pri vstupe do interátneho kompexu v Bratisla-ve - Mlynskej doline vás uvíta slečna z pla-gátu. Má vypučené holé brucho a na krát-kom tričku čiernu päťcipu hviezdu. Keďže sa pentagram jednoznačne radí k „nin-Elovi“, aj holobruchá móda ako typický trend, znak súčasnosti, reprezentuje kultúru smrti – má vyprodukovať v dôsledku chro-nických prechladnutí neplodnú generáciu pre uľahčenie ovládnutia sveta Antikristom.

Aplikácia – ako pôsobi znak

Znak oslovuje. Stačí, keď mu venujeme pozornosť, čas, priestor – svoje srdce (toleranciu) v akčnej sfére našej právomoci, zod-povednosti. Vtedy sme so znakom a tým, čo vyjadruje, kto za ním stojí, spojení. Morálne pôsobenie dobrého a zlého znaku je analo-gické zásadám pripočítateľnosti mravných ľudských činov. Kým však pripočítateľnosť v morálnej teológii zvažuje vzťah aktera k je-ho slobodnému a vedomému činu, pôsobe-nie znaku zvažuje účinnosť prijatého, tolero-vaného alebo odmietnutého znaku ako pred-metu vonkajšej aktivity smerom ku človeku.

O pripočítateľnosti voľne interpretujem profesora morálky F. Tondru (pozri pozn. 31): Aby sa človeku pripočítal dobrý skutok, musí chcieť nielen skutok ako taký, ale aj je-ho morálnu dobrotu. Inými slovami – mať úmysel urobiť radosť Bohu a poznať, že prá-ve týmto konkrétnym činom je to možné, to- je to, čo Boh očakáva a prijíma. Aby sa človeku pripočítal zlý skutok, nie je pod-mienkou túžiť po zlobe, teda schválne robiť Bohu na trnc, ale postačí poznanie zloby predmetu. Vôľa človeka totiž nielenže nemá túžiť po zlobe, ale je mravne povinná sa od zloby odvracať. Prof. Tondra uvádza príklad: Ak niekto píše dobrú knihu len pre honorár, dobré účinky knihy sa mu nepripočítajú, ho-ci ich predvída. Ak niekto píše zlú knihu len pre honorár, pripočítajú sa mu aj jej zlé účín-ky, ktoré predvídal, hoci ich nemal v úmysle. Podobná zdanlivá nevyváženosť je v charak-tere pôsobenia dobrého a zlého znaku. V tomto prípade je aktívny úmysel na strane tvorivého inšpirátora, pričom ľudský autor je jeho viac-menej vedomým nástrojom. Mravný dopad na ľudského adresáta je zá-vislý od jeho pasívneho prijatia, tolerovania alebo odmietnutia znaku. Ak prijíмам na-príklad sviatosťný symbol ako dar od Boha, som ním vovedený do života s Bohom. Ak sviatosť na sebe len tolerujem ako niečo, čo sa patrí, čo je dobrým zvykom, ovocie krá-čania v zázraku sa nedostaví. Naopak, ak tolerujem vo svojom živote, prostredí či okruhu mojej právomoci symboly kniežaťa tohto sveta, ovocie zvädzania vôle a múte-nia mysle sa dostaví. Ak si takéto znaky po-

zitivne zvolím, stávam sa manipulovaným nástrojom zla. Ak si napríklad zvolím ako zvonenie mobilu melódiu Beatles, stávam sa terčom pôsobenia démonov, ktorí stáli za výrokom Johna Lenona: „Kresťanstvo zanikne, rozpadne sa a pomíne. Už sme po-pulárnejší, než Ježiš Kristus.“⁶

Podobnú analógiu uvádza prorok Ageus 2, 12 – 14: Ak sa niekto dotkne posvätenej veci, týmto samým dotykom sa neposväti. Ak sa však dotkne nečistého pred-metu, poškvri sa tým samým dotykom. Is-teže, v SZ sa zlievala čistota a poškvina du-chovná s telesnou hygienou. No všetko, čo je v Písmach je napísané na naše poučenie. (Rim 15, 4)

Duchovný obsah v znakoví je daný. Človek ho môže alebo nemusí prečítať, ak-ceptovať, sympatizovať s ním alebo ho od-mietnuť – zaujať k nemu morálny postoj. Nemôže ho však prevziať taký, aký bol vy-jadrený a zmeniť. Keď prijímame - odmieta-me vyjadrený znak, prijímame - odmieta-me ho aj s jeho obsahom a tým, kto sa pod neho podpisal (teda: kto ho inšpiroval). Inak by profesor morálky, otec biskup Tondra neuvá-dzal nosenie pohanských a modloslužob-ných symbolov medzi hriechmi proti čnosti viery, teda proti prvému Božiemu príkazu.⁷

Dobré, Božie a Bohom inšpirované symboly zachovávajú ľudskú slobodu a pô-sobia len vtedy, ak im venujeme vedomú po-zornosť a aktívne k nim prikloníme srdce. Boh absolútne rešpektuje ľudskú slobodu, nekoná pokútne, nemanipuluje. Zlé znaky sa vtrývajú do podvedomia a pôsobia aj vtedy, keď sa človek pasívne nachádza v ich ak-čnom rádiuse⁸ (čo negujú tí, ktorí popierajú duchovné bytosti ako účinnú príčinu mno-hých znakov). Lenže zmanipulovanie ľudí do popretia aktivity duchovných bytostí je jeden z najúčinnejších trikov zloducha.

Pripomeňme si znova okolnosti pôvodu znakov. Človek je stvorený na obraz Boha – Stvoriteľa aj tým, že má schopnosť tvoriť. Jednu z oblastí uplatnenia kreativity, ako už vieme, je tvorba znaku. Do aktivity pobá-da ľudí nie len Svätý Duch, ale aj démoni. Takto vznikajú veci s kladným alebo zápor-ným „duchovným nábojom“, ktorý „vyžaru-jú“ do okolia a späťne vplývajú na ľudí. Vy-raz „duchovný náboj“ neoznačuje prírodný úkaz, ako to chápu psychotronici, vyznávači geopatogénnych zón, ale vždy je za ním ko-nanie nejakej duchovnej bytosti. Vec naple-ná kladnou symbolikou na jednej strane (a to nielen sväteniny a sviatosti) pomáha člo-vekovi k Bohu, vzbudzuje v ňom vieru. Člo-vek si spomenie na Božiu lásku a moc, zatú-ži po svojom Naplniteľovi a Boh skutočne v jeho živote spasenosne koná. Na druhej strane na veci, ktorej človek pripisuje nepat-ričný význam (fetiš) a tiež na veci, ku ktorej zvrhlý človek pozval, či nad ktorou vzýval diabla (preklínanie, zariekanie, okultné obe-tovanie), skutočne lipne démon, ktorý tak-tiež, lenže po svojom, čiže zhubne... koná.

Svet z ontologického hľadiska má jed-ného Pôvodcu - Boha. Diabol – už vieme - nedokáže nič stvoriť. Boh stvorí, človek tvo-rí, diabol spotvorí. Svet z morálneho hľadís-ka má dvoch pôvodcov, lebo diabol skutoč-ne využíva možnosť rebélie proti Bohu. Priame pôsobenie diabla je prvý zdroj zla. Potom, čo satan zvidol ľudí na hriech, zlo pramení aj z narušenej ľudskej prirodzenos-ti a z disharmónie prírody. Obidvoje však s obľubou koordinuje diabol. Ak sa človek pri tvorbe napojí (vedome alebo ako obeť klamstva) na obsah pochádzajúci z okultné-ho zdroja, nikdy nevykorení jeho etický podstatu.

Symbol z hľadiska jeho mravnej hod-noty vzniká nasledovne: Pôvodcom všetké-ho dobrého je Boh. Človek využíva Boží dar a keďže je bytostne orientovaný na dobro (túži po šťastí), tiež tvorí dobré veci. Diabol sa snaží jedny i druhé výstupy aktivity zne-hodnotiť.

Vráťme sa k príkladu súhvezdí: Grafic-kým záznamom formácie vesmírnych telies vznikol symbol astronomický. Ďalším posu-nutím jeho významu prívitol symbol astro-

logický. Tým je vývojový reťazec vzhľadom na pôvod symbolu vyčerpaný. Bolo by naiv-né chcieť napríklad z blížencov zo zverokru-hu urobiť symbol kresťanskej lásky k blížne-mu. Žiaľ, stáva sa to, a to v mene mylne chá-panej misijnej inkultúracie a ekumenickej to-lerancie. Tejtó problematiky sa však rozsiah-lejšie dotkneme v kapitole o súčasnom stave Cirkvi.

Ako sú symbolmi vyjadriteľné jednotli-vé kultúry či náboženstvá, hnutia, národy, štáty (vlajky), kráľovské a šľachtické rody, mestá, obce (heraldické znaky, erby), po-dobne aj historické obdobia majú svoje symboly. Sú nimi znamenania čias.

Znamenania čias

Dejinné epochy i životy významných osôb majú svoj typický znak. (Např. ustále-né atribúty svätých v hagiografii.) Svojráz plynutia času sa nedá postrehnúť maximál-ne štylizovanou grafickou značkou. Preto sa znázorňuje najviac v literárnom a dramati-ckom umení. Výnimku predstavuje karikatú-ra. Tvár človeka je optickým záznamom je-ho života. Momentálne psychosomatický stav človeka sa napríklad zrači v ľudskom pohľade. (Príklad ako aj grafické znázorne-nie ľudského pohľadu mocne pôsobí na okolie: Zatiahol som autom k širokej, chod-cami nevyužívanej krajnici, aby som v tieni veľkého oplotenja zjedol tresku s rožkom. Prirodzene pri tomto nie veľmi gustóznom stravovaní som nechcel byť nikým videný. No mal som celkom konkrétny nepríjemný pocit, že ma aj na tomto odľahlom mieste niekto sleduje. Poobzeral som sa a ... z bil-boardu na plote pozerala presne na mňa ele-gantne upravená dáma!) Znakom mravného života je charakter. Charakter je výraz, ako sa osobnosť okoliu javí na základe vlastnej slobodnej činnosti a životných postojov z dlhodobého hľadiska. Charakter dejinného výseku je vyjadrenie postrehu z nadčasové-ho zorného uhla, teda striktné vzaté: z du-chovnej perspektívy. Epochy, doby sú de-jinné formácie udalostí. Epochy, doby (bib-lickou rečou časy) majú svoj charakter v prenesenom zmysle slova. V biblickom kontexte sú vyjadrované prorockými obraz-mi. Aj v oblasti kultúry je zrejme úsilie po-strehnúť a vyjadriť ich charakter. Dejiny umenia abstrahujú charakteristiku dobo-vých tendencií a hovoria o slohoch.

Umelci sú najcitlivejšia zložka spoloč-nosti. Ako zrkadlo odrážajú jej pohyb. To je prirodzená reakcia. Takýto umelec je však trápny „výkonným orgánom“ dobových tendencií. Potom nezriedka končí, ako literát Rudolf Sloboda a mnohí ďalší génovia - sa-movraždou. Skutočná umelecká tvorba začí-na vtedy, keď umelec, vybavený vyjadrova-cou zručnosťou, zachytí, vníma, pochopí duchovné tlaky (dobové tendencie), potom sa slobodne vyjadri tak, že spôsob, ako to ro-bí, i spôsob, ako to urobí (tvorivý proces i je-ho efekt) smeruje k poslednému Cieľu. Posledným, večným cieľom človeka je oslava Boha, v ktorej človek nachádza (už tu a te-raz) dokonalú sebarealizáciu.

Ako vyplýva z úvahy v odstavci „in-spirácia“, tvorba nie je iniciatíva len ľudí. O život človeka a ľudstva majú záujem du-chovné (dobré i zlé) subjekty, ktoré prenikajú do hmotného sveta skrze symboly. Du-chovno je nadčasové. Alebo vyjadrené osobnejšie: život duchov sa odohráva v inom poriadku, než plynie náš čas. Preto niektoré

symboly napovedajú budúcnosť

Znaky, znamenania nehovoria o epochál-nych blokoch len retrospektívne, ale aj sme-rom dopredu. Nové symboly navestia, pred-znamenávajú to, čo bude. Ako rýchlo sa nám podarí prečítať znakové vterajúcej sa tzv. novej doby (New Age), tak isto môžeme predísť prekvapeniam a nepripravenosti. To-to poznávanie budúcnosti však nie je v pra-vom zmysle slova vedecké. Je skôr intuitív-ne, je to dar - súčasť prorockého ducha. Nie je to technika, ktorá by fungovala automatic-ky, za rovnakých podmienok rovnako. Pro-

rok je človek tlmočiaci Božiu vôľu, ktorú sa dozvedá z kontaktu s Bohom. Tak aj zname-nia čias dáva poznať Boh. Treba prísne roz-líšovať medzi prorocťvom a veštením. Aj zlí duchovia, keďže sú inteligentní, môžu pred-pokladať niektoré budúce udalosti. No do-zvedat' sa od nich je pre Boží ľud pod kliat-bou zakázané. Vztahuje sa to na prvý Boží príkaz, na otázku dôvery vo vedenie Božie. Od Boha prijímame oznamy o budúcnosti s vďakou, keď nám ich chce dať.

Prečo Boh zakázal takú praktickú vec, ako je informácia o tom, čo bude, nech ply-nie odkiaľkoľvek? V prvom rade preto, že mohol, lebo je Pán. No aj v tom sa črtá do-brotivé srdce Otca. Poznanie budúcnosti zlý-mi duchmi je totiž falošné napriek tomu, že sa niekedy jeho obsah v ľudskej realite na-plní. Pokúsím sa vysvetliť mechanizmus, akým sa to deje.

Démoni

sú hierarchicky usporiadaní⁹

Drak zrazil chvostom na zem 1/3 ne-beských hviezd (Zjv 12, 4). Dá sa teda pred-pokladať, že zo všetkých nebeských forma-cii sa istá časť oddelila. Odvtedy sa k nim pridali duše zatratených zosnulých. Lucifer bol dôverným priateľom Božím podobne, ako Judáš v kolégiu Kristových posluchá-čov. Boh mu isté svoje zámyery prezradil. Keďže je veľmi inteligentný, pozná Božie stvorenie, prírodné aj duchovné zákony, mnohé sa vie dovtipiť. Pozná a pracuje aj s bibliou. No pýcha sa vždy spája s hlúposťou. Touto sú charakteristickí démoni, ktorí ako hmyz obťažujú ľudí. Oni spolupracujú. Sú zjednotení na princípe strachu, násilia a manipulácie. Predpoveď inšpirovaná démonom sa javí ako dôveryhodná (horoskop), no v skutočnosti je to iba kombinácia istých pravdepodobností, čo sa naplnia iba v živo-te tých, ktorí im uveria.

Vyznanie jedného manažéra: „Poznám ženu, ktorá mi už viackrát predpovedala pravdu. Spravidla mi to pomohlo. No napo-sledy... Tešili sme sa na sobáš dcéry - už sme mali dohodnutý termín. Predstavte si, tá žena mi povedala, že sobáš nebude. Po návrate z dovolenky dcérka sama prišla za mnou s plačom a vraví: - Ocko, s drahým sme skonštatovali, že sme si už natoľko zo-všedneli, že ako manželia nedokážeme byť vzájomne priateľliví. Rušíme sobáš.“

Vedela azda jasnovidka, o čom sa snú-benci rozprávajú na dovolenke? Démon, ktorý jej dával vízie, mal svojich kumpá-nov, zabezpečujúcich plnenie jej predpo-vedí. Ich najväčší džob je kaziť ľudské šťastie. Hriech im otvoril cestu k ďalším aktérov príbehu. Kým veštica predpovedá, okultní kumpáni klamú myseľ, zvädzajú vôľu a deformujú city svojich obetí. Snú-benci napokon konštatujú, že manželské šťastie im nepatrí. Aká je voči tomu obra-na, aké riešenie? „Rozviažte zväzky s tou kultivovanou vešticou, a to v srdci, aj fy-zicky - zničte vizitku a všetky predmety, čo vás s ňou spájajú, zabudnite (prestaňte veriť) na predpovede. Neodkladne sa vy-spovedajte a kvalitné pokánie poraďte aj mladým. Potom vyveštené nebude prav-da.“ Pre úplnosť musím dodať, že liečenie takýchto duchovných defektov trvá niekde-dy dlhšie, pokorný a poslušný penitent (ka-júcnik) potrebuje múdre vedenie a skúse-nosť prijatia v malom spoločenstve, rastú-com v Božej moci – základnej bunke Cirkvi. Cirkev je z vôle svojho zakladateľa aj duchovnou klinikou.

POZNÁMKY:

1. Zvolil som tento slovný novotvar, pretože – zá-da sa – výstižne vyjadruje fakt, že v diabli, pôvodne špičkovom duchovi, sa dnes koncentruje všetko zá-porné. Nejde teda o spontánne poslovenčenie bo-hemizmu „padouch“, aj keď tento tiež priliehavo asociuje na (mravný, existenciálny) pád.
2. Eurobiznis, november 2005, s. 38.
3. Tento iritujúci pejoratívny výraz vyjadruje môj nezáujem vyjadrovať sa dôstojne „vedecky“ o diabli.
4. Mnoho kresťanov uviazlo na tejto asketickej plytkine. Skrýva sa za ňou sebecko a pýcha. Ak ma chce všemohúci Boh naplniť napriek tomu, že nie som dosť čistý, prijímam s vďakou Jeho ponuku a dávam a mu k dispozícii vrátane „dočistenia“.
5. TONDRA, F.: Morálna teológia I. 1994, s. 83 – 84.
6. ZVOLINSKÝ, Andrej: ROCK-rytmické spúta-nie ducha. 1998, s. 24.
7. TONDRA, F.: Morálna teológia I. 1994, s. 206.
8. Chlapec, nad ktorým bol vykonaný účinný exorc-izmus, odmietol ísť spať do izby s odovodením, že je tam na stene nakreslený pentagram.
9. Porovnaj: BROWN, Rebecca: Prišiel vysvobodiť zajaté. Modrice 1992. ISBN 80-902565-0-3

(Pokračovanie v budúcom čísle)